

Σελίδες οικονομικής Ιστορίας

Πώς καταγράφηκαν τα σημαντικότερα γεγονότα μέσα από τα φύλλα της «Ν»

ΕΛΕΝΗ ΤΣΟΥΛΙ

ΑΡΘΡΟ

Θετική πορεία ανάπτυξης μέσα από περιορισμούς

Μετακίνηση παραγωγής από τον πρωτογενή στον δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα και ενσωμάτωση εισαγόμενης τεχνολογίας

Γράφει ο **Νίκος Βέττας**
Γενικός διευθυντής IOBE και καθηγητής Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών

Αξιολογώντας την πορεία της τα τελευταία 100 χρόνια, γίνεται σαφές πως η ελληνική οικονομία έχει διανύσει μεγαλύτερη απόσταση από πολλές άλλες στην Ευρώπη. Παρά τη χαμηλή αρχική βάση, τις μεγάλες διακυμάνσεις και ενδιάμεσες κρίσεις ή καταστροφές, συνολικά καταγράφεται σύγκλιση προς τις περισσότερο αναπτυγμένες οικονομίες της Ευρώπης. Αυτό βέβαια ισχύει, τυπικά και επιταχυνόμενα, τα τελευταία 40 χρόνια με τη συμμετοχή στους κεντρικούς ευρωπαϊκούς θεσμούς, αρχικά στην ΕΟΚ ως μέλος ενός μικρού συνόλου αναπτυγμένων χωρών και τη μετεξέλιξη της σε Ευρωπαϊκή Ένωση και τελικά στην Ευρωζώνη με την υιοθέτηση του κοινού ευρωπαϊκού νομισματός. Όμως, υπήρχε ισχυρή πορεία ανάπτυξης και σε προηγούμενες δεκαετίες, με αύξηση της παραγωγικότητας, ιδίως με μετακίνηση παραγωγής από τον πρωτογενή στον δευτερογενή και στον τριτογενή τομέα και ενσωμάτωση εισαγόμενης τεχνολογίας.

Η άνοδος των εισοδημάτων του πληθυσμού συνοδεύτηκε επίσης από άνοδο του προσδόκιμου ζωής και του μορφωτικού

επιπέδου, καθώς και συνολικά βελτίωση ανά τις δεκαετίες στους όρους πρόσβασης στην εργασία και σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης. Εμπεδώθηκε επίσης η λειτουργία δημοκρατικών θεσμών και διαδικασιών που στήριξαν την κοινωνική συνοχή. Στη γενικά θετική πορεία υπήρχαν βέβαια και μεγάλες χαμένες ευκαιρίες και αστοχίες. Πολλές από αυτές σχετίζονταν με πολιτικές αντιπαλότητες και θεσμικές ανεπάρκειες, σε σύγκριση με άλλες οικονομίες που κινήθηκαν γρηγορότερα και σε πιο στέρεες βάσεις.

Η άνοδος των εισοδημάτων συχνά συνοδεύτηκε από διευρυνόμενο εξωτερικό δανεισμό, καθώς υπήρχε υστέρηση στον ρυθμό αύξησης της παραγωγικότητας, της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και συνολικά στην ενίσχυση της παραγωγικής βάσης. Μετά τη βαθιά δεκαετή κρίση, προδιαγράφεται ρυθμός ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα χαμηλότερος από ό,τι σε άλλες οικονομίες, όπως της ιβηρικής χερσονήσου ή της πρώην ανατολικής Ευρώπης, αλλά υπάρχουν οι αντικειμενικές δυνατότητες ώστε αυτό να αντιστραφεί.

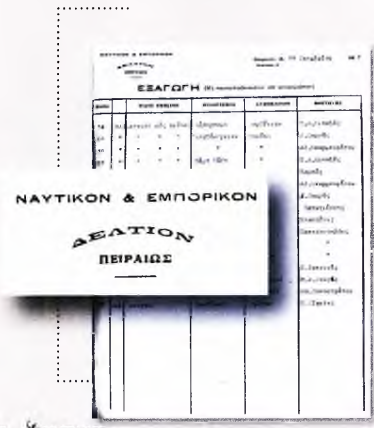
Οι τρεις παράγοντες με διαχρονικά σημαντικό ρόλο

Αξιολογώντας τις προηγούμενες δεκαετίες, και παρά τις διαφορές, υπάρχουν τουλάχιστον τρεις παράγοντες με διαχρονικά σημαντικό ρόλο.

Πρώτον, ο ρυθμός των δημογραφικών τάσεων, καθώς ο ρυθμός αλλαγής του πληθυσμού, ενδογενώς ή με μετανάστευση, αλλά και η κατανομή του στον χώρο αποτέλεσε κρίσιμο παράγοντα και της μεγέθυνσης της οικονομίας. Ιδιαίτερη είναι η σημασία της ενσωμάτωσης των προσφύγων την περίοδο μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, οι ισχυρές τάσεις αστυφιλίας σταδιακά μετά τον Δεύτερο Πόλεμο και τον Εμφύλιο, η μεγάλη είσοδος μεταναστών την περίοδο μετά την κατάρρευση του «ανατολικού μπλοκ», η έξοδος ιδίως νέων

Επιμέλεια χρονολογίου: **Κατερίνα Τζωρτζινάκη**

1925
27 ΝΟΕ.

Εν αρχή είναι οι εξαγωγές

Το «**Ναυτικόν και Εμπορικόν Δελτίον Πειραιώς**», το θεμέλιον της «Ναυτεμπορικής», έχει σαλπάρει από το 1924. Ο ίδιος ο εκδότης Πάνος Αθανασιάδης το διένειμε αρχικά στα ναυτιλιακά και εμπορικά γραφεία του Πειραιά. Εν αρχή είναι οι εξαγωγές. Ποσόν, είδος εμπορεύματος, προορισμός, ατμόπλοιοι, φορτωτής, όπου και διακρίνουμε εμβληματικές εμπορικές επωνυμίες, Μεταξάς, Καμπάς, Μπαρμπαρέσος, Παπαστράτος. Κονιάκ εις φιάλας και καπνός εις φύλλα σε λιμάνια ξένα...

1926
6, 7, 8 ΙΑΝ.

Εισαγωγές στο Σίτυ της Ελλάδος

... Από όπου φτάνουν στο καλούμενο Σίτυ της Ελλάδος από αυτοκίνητα λελυμένα, δέρματα, φάρμακα, υφάσματα, χρώματα, σιδηρικά, ξυνητήρια, αρώματα, νήματα καννάβινα, στύλοι τηλεγράφου μέχρι όρυζα, αυγά, βακαλάος, φασόλια, ραβύθια, κρόμμυα και πίτυρα, πολλά πίτυρα. Στο δακτυλογραφημένο φύλλο είναι εμφανείς οι χειρόγραφες προσθήκες.

SHUTTERSTOCK

επιστημόνων κατά τη δεκαετή κρίση και πλέον η διαγραφόμενη πληθυσμιακή συρρίκνωση.

Δεύτερον, κρίσιμος παράγοντας ήταν ο βαθμός που η οικονομία ήταν ανοικτή. Σε περιόδους στις οποίες λειτουργούσε ως κέντρο της ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής της για εμπορικές ροές, κεφάλαια, ανθρώπους και ιδέες, αυτό οδήγησε σε ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγής. Ενώ, οι τάσεις προστατευτισμού της εγχώριας παραγωγής και εσωστρέφειας της οικονομίας, ιδίως με υπερβολική μεγέθυνση του ρόλου του κράτους, είχαν μεσοπρόθεσμα το αντίθετο αποτέλεσμα. Στην πιο πρόσφατη περίοδο, όταν οι κοινοί ευρωπαϊκοί κανόνες δεν επέτρεπαν τυπικά διακριτική μεταχείριση και η υποτίμηση του εθνικού νομισματός δεν αποτελούσε πλέον επιλογή, η γραφειοκρατική λειτουργία του δημόσιου τομέα έπαιξε και αυτό τον ρόλο, δηλαδή της δημιουργίας εμποδίων εισόδου και μεγέθυνσης των επιχειρήσεων στις αγορές.

Τρίτον, κεντρικός ήταν ο ρόλος της εκπαίδευσης, της δημιουργίας ανθρώπινου κεφαλαίου και της ενσωμάτωσης νέας τεχνολογίας, όπως και στις περισσότερες ευρωπαϊκές οικονομίες. Η τάση προς απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων σχετιζόταν διαχρονικά με την εξέλιξη της κοινωνίας και τον ευρύτερο ρόλο της οικογένειας για ενίσχυση των παιδιών της. Στην πιο πρόσφατη περίοδο, με το τυπικό επίπεδο εκπαίδευσης να έχει ανέλθει σημαντικά στον γενικό πληθυσμό από τη δευτεροβάθμια στην τριτοβάθμια και να έχει προσεγγίσει τα υψηλά ευρωπαϊκά επίπεδα, το κρίσιμο ζήτημα είναι η ποιοτική αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του συνολικού συστήματος.

Η τάση προς απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων σχετιζόταν διαχρονικά με τον ευρύτερο ρόλο της οικογένειας για ενίσχυση των παιδιών της.

Η γραφειοκρατική λειτουργία του δημόσιου τομέα δημιούργησε εμπόδια εισόδου και μεγέθυνσης των επιχειρήσεων στις αγορές.

1930
23, 24 ΑΠΡ.

Κατάπλοι - Απόπλοι

Στον Πειραιά ήταν η έδρα κατά κύριο λόγο των γραφείων των ελληνικού εφοπλισμού, που αναπτύχθηκε την περίοδο του Μεσοπολέμου. Οι βασικές πληροφορίες αφορούσαν το όνομα του πλοίου, τη σημαία, τον ιδιοκτήτη/πράκτορα του πλοίου, την προέλευση/προορισμό και το φορτίο σε τόνους.

1933
9 ΝΟΕ.

Το πρώτο χρηματιστήριο στην Ελλάδα

Στις 18 Ιανουαρίου του 1869 το Δημοτικό Συμβούλιο Πειραιώς εγκρίνει την ανέγερση κτηρίου στην Πλατεία Θεμιστοκλέους με σκοπό τη στέγαση χρηματιστηρίου, το οποίο επρόκειτο να ιδρυθεί. Όπερ και εγένετο το 1875. Στις 9 Φεβρουαρίου τελούνται τα εγκαίνια του πρώτου χρηματιστηρίου εν Ελλάδι. Στις 4 Δεκεμβρίου του 1924 τελούνται εκ νέου τα εγκαίνια, αυτή τη φορά ως «Χρηματιστήριο Εμπορευμάτων». Το Δελτίο, ως ήταν φυσικό, δημοσίευε καθημερινώς τις τιμές των προϊόντων.

ΜΕΛΕΤΗ
IOBE

Ελληνικό γραμματόσημο του 1927.

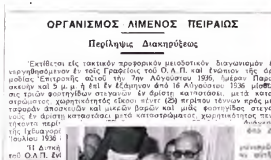
1936
4 Αυγ.

Δικτατορία Μεταξά

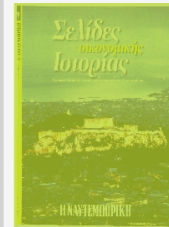
Ο Ιωάννης Μεταξάς επέβαλε δικτατορία. Το ημερολόγιο του «Δελτίου» έγραφε 4 Αυγούστου 1936. Οι τελευταίες εκλογές του Μεσοπολέμου προ επταμήνου ήταν η αρχή του τέλους του κοινοβουλευτισμού και της ανοικτής οικονομίας.

1936
5 Αυγ.

ΟΛΠ και «Ν» σχέση στενή

Στις 16 Μαρτίου 1924 γίνονται τα εγκαίνια ενάρξεως των μεγάλων έργων του λιμανιού των τριών ηπειρών, από τον γαλλικό όμιλο Ερσάν, δαπάνης 550 εκατ. δραχμών και δύο χρόνια αργότερα το σχέδιο διαρρύθμισης από τον Κέλενεκ. Η ραγδαία εξέλιξη του λιμανιού επιβάλλει την ίδρυση το 1930, με βάση τον νόμο 4748, αυτόνομου οργανισμού διοίκησης του λιμανιού, του «Οργανισμού Λιμένος Πειραιώς» (ΟΛΠ), το τίμημα του οποίου ανέλαβε ο συνιδρυτής της «Ν», Πάνος Αθανασιάδης, από το 1960 (δεξιά στη φωτογραφία κατά την ανάληψη των καθηκόντων του) μέχρι το 1964 και από το 1974 μέχρι το 1978.

{ Γεγονότια - Τάσεις - Μεγέθη - Προοβτικές }
ΠΟΛΙΤΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΡΟΣΗΜΑ 10 ΔΕΚΑΕΤΙΩΝ

Την πορεία της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία περίπου 100 χρόνια καταγράφει το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ) με μελέτη την οποία εκπόνει με αφορμή τον εορτασμό των 98 χρόνων από την κυκλοφορία του πρώτου φύλλου της «Ν». Η μελέτη ξεκινά το 1924 και διατρέχει όλα τα σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στο μεσοδιάστημα μέχρι και σήμερα, όπως η οικονομική κρίση του 1929, ο

Πρώτος και ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, τα δύσκολα χρόνια που ακολούθησαν αμέσως μετά, ενώ φτάνει μέχρι και τα πλέον πρόσφατα οικονομικά γεγονότα στη χώρα. Στέκεται ιδιαίτερα στην ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ και εν συνεχεία στην ΟΝΕ και το ενιαίο νόμισμα, ενώ εμβαθύνει στην πρόσφατη κρίση χρέους της χώρας, καθώς και στις επιπτώσεις της πανδημίας στην οικονομία.

~ Διεθνές περιβάλλον: 1924-2022 ~

Μεσοπόλεμος και κρίση του 1929

Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο, οι ευρωπαϊκές οικονομίες ήταν αποδυναμωμένες. Η αύξηση του δημόσιου χρέους σε όλες τις χώρες, οι υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού, καθώς και η επανεμφάνιση τάσεων εσωστρέφειας και προστατευτισμού λειτουργούσαν ως ανάχωμα στην ταχεία ανάκαμψη. Παρά ταύτα, στα μέσα και σταδιακά προς τα τέλη της δεκαετίας του 1920 καλλιεργήθηκε αυξανόμενη αισιοδοξία στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, η οποία αποτυπώνεται, ενδεικτικά, μέσα από τον εξαπλοισασμό του βιομηχανικού δείκτη Dow Jones στις ΗΠΑ το διάστημα 1921-1929. Μια απόφαση για αύξηση των επιτοκίων από την κεντρική

τράπεζα των ΗΠΑ το 1929, σε συνδυασμό με παθογένειες που αντιμετώπιζε η αγροτική παραγωγή, αλλά και αδυναμίες στην εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος οδήγησαν τελικά στο «χρηματοπιστωτικό κραχ» του Οκτωβρίου 1929.

Η χρηματοπιστωτική κρίση του 1929 ξεκίνησε από τις ΗΠΑ, γρήγορα ωστόσο εξαπλώθηκε και στην Ευρώπη, ενώ προκάλεσε μια από τις εντονότερες σε μέγεθος και διάρκεια υφέσεις στη σύγχρονη ιστορία των περισσότερων ανεπτυγμένων χωρών. Ενδεικτικά, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ΗΠΑ, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο και Ιαπωνία μειώθηκε σε πραγματικούς όρους σωρευτικά κατά 33%, 16%, 7% και 9% αντίστοιχα στις αρχές της

δεκαετίας του '30. Η μεγάλη ύφεση συνοδεύτηκε από υψηλά ποσοστά ανεργίας, αύξηση της φτώχειας, ενώ κατέστησε επιτακτική την αναδιάρθρωση χρέους σε χώρες της Ευρώπης, ενισχύοντας την πολιτική αστάθεια και τα ακραία πολιτικά ρεύματα.

Οι καταστροφικές απώλειες

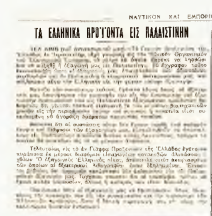
Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, εκτός από καταστροφικές ανθρωπιστικές συνέπειες είχε βαριές δημογραφικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Οι εμπλεκόμενες χώρες κατέγραψαν πολυάριθμες ανθρώπινες απώλειες έως και σε διψήφιο, σε περιπτώσεις, ποσοστό του συνολικού τους πληθυσμού, ενώ και η αναλογία του γυναικείου προς τον

Για το άρθρο συνεργάστηκαν από το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών - ΙΟΒΕ οι: **Μιχάλης Βασιλειάδης** (επικεφαλής Τμήματος Μακροοικονομικής Ανάλυσης και Πολιτικής), **Γεώργιος Γατόπουλος** (επικεφαλής Τμήματος Διεθνών Μακροοικονομικών και Χρηματοοικονομικών), **Κωνσταντίνος Πέππας** (ανώτερος ερευνητής), **Νίκος Βέττας** (γενικός διευθυντής και καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών).

1937
4 ΙΑΝ.

Σκουριές... στις εξαγωγές

«Τελευταίως εις τον εν Γιάφρα Προξενείον της Ελλάδος», σύμφωνα με τον ανταποκριτή του Δελτίου στο Τελ Αβίβ, «εγένοντο παράπονα εκ μέρους διαφόρων εισαγωγών κονσερβών αλιψάτων ιχθύων». Ο Έλληνας «εξαγωγεύς απέστειλε κυτία σκωριασμένα» με φθαρμένες τις εξωτερικές λιθογραφίες. «Έννοείται ότι παρόμοια κατάστασις δεν ενθαρρύνει την εις Παλαιστίνην εξαγωγήν μας».

1939
27 ΣΕΠ.

Πρόβα πολέμου

Ο Σεπτέμβριος του 1939 μπήκε με άγριες διαθέσεις. Γερμανική εισβολή στην Πολωνία, κήρυξη πολέμου από Αγγλία-Γαλλία, δημιουργώντας «θαλάσσιους κινδύνους εις τους οποίους υπόκεινται οι ναυτιλλόμενοι». Γι' αυτό και εγκρίνεται χορήγηση έκτακτου πολεμικού επιδόματος, «πληρωτέου σε συνάλλαγμα, εισαγόμενου υποχρεωτικώς εις Ελλάδα», στα πληρώματα των άνω των 1.600 κόρων σιμπλοίων που ταξιδεύουν σε επικίνδυνες ζώνες.

ΜΕΛΕΤΗ ΙΟΒΕ

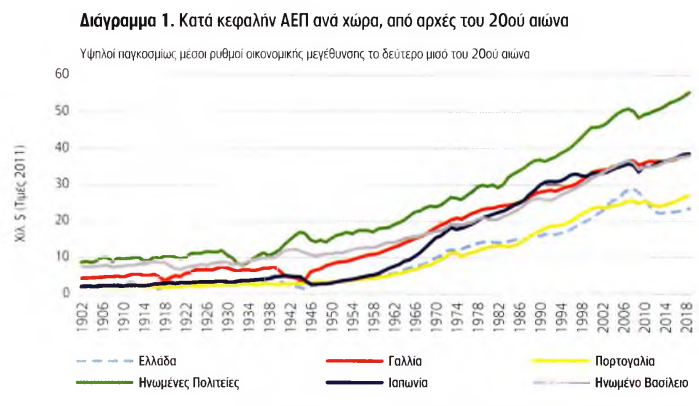
Με τη λήξη του Β' Παγκόσμιου Πολέμου αναδείχθηκε η σύγκρουση μεταξύ δύο διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής οργάνωσης, ο «Ψυχρός πόλεμος».

► ανδρικό πληθυσμό αυξήθηκε. Μεγάλο μέρος των ευρωπαϊκών υποδομών καταστράφηκε και η συρρικνούμενη παραγωγική βάση επικεντρώθηκε σε βιομηχανικούς κλάδους συναφείς με την πολεμική δραστηριότητα. Το μέγεθος οικονομικής οπισθοδρόμησης αποτυπώνεται σε αριθμό ετών στην προπολεμική περίοδο, στην οποία το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ ενδεικτικών ευρωπαϊκών οικονομιών υποχώρησε το 1945, όπως στις περιπτώσεις των Γαλλίας, Γερμανίας και Ελλάδας, κατά 54, 59 και 98 χρόνια αντίστοιχα. Μεταξύ των δευτερογενών, όχι αρνητικών επιδράσεων, η ανάγκη για συγκράτηση της πτώσης της παραγωγής οδήγησε σε μεγάλη αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Ακολούθως, με τις ισορροπίες που είχαν διαμορφωθεί με τη λήξη του πολέμου, αναδείχθηκε η σύγκρουση μεταξύ δύο διαφορετικών συστημάτων κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής οργάνωσης, ο «Ψυχρός πόλεμος». Αν και χωρίς όπλα, ο «πόλεμος» αυτός έμελλε να διαρκέσει έως τα τέλη της δεκαετίας του '80. Αφενός το δυτικό, καπιταλιστικό σύστημα με επίκεντρο την οικονομία της αγοράς και την πολυκομματική δημοκρατία, και αφετέρου το ανατολικό, σοβιετικού τύπου σύστημα με χαρακτηριστικά τον κεντρικό προγραμματισμό και την κεντρική άσκηση πολιτικής εξουσίας.

1944-1971: Το όραμα της Ευρωπαϊκής ενοποίησης και το Bretton Woods

Ένα από τα σημαντικότερα παράπλευρα οφέλη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ίσως ήταν ότι, κατά πολλούς ιστορικούς, έδρασε ως καταλύτης προκειμένου να εδραιωθεί η ιδέα της ανάγκης για Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, με απαρχή την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα το 1951. Η Γαλλία «έβλεπε» τότε την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

ως μια ευκαιρία σε συνεργασία με τη Γερμανία να αποτελέσουν αντισταθμιστικό παράγοντα στην αυξανόμενη επιρροή των ΗΠΑ-Ηνωμένου Βασιλείου, η Γερμανία αναγνώριζε την ευκαιρία «επανάδρασης» της χώρας, και οι ΗΠΑ-Ηνωμένο Βασίλειο εκτιμούσαν ότι μόνο η ενωμένη δυτική Ευρώπη θα ήταν σε θέση να αντιπάρει την επικράτηση του ανατολικού/σοβιετικού συστήματος. Φυσικά, ο βαθμός και η ταχύτητα υλοποίησης της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης ήταν και παραμένουν προς διαπραγμάτευση.

Ως προς το διεθνές οικονομικό σύστημα μεταπολεμικά, η διάσκεψη των Συμμάχων χωρών στο Bretton Woods των ΗΠΑ το 1944 έθεσε τις βασικές αρχές της παγκόσμιας οικονομικής αρχιτεκτονικής που θα διατηρούνταν για σχεδόν τρεις δεκαετίες. Σύμφωνα με αυτές, οι χώρες υιοθέτησαν ένα σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών και μετατρεψιμότητας του δολαρίου σε χρυσό, ενώ ακόμη συμφώνησαν να προασπίζονται το

ελεύθερο εμπόριο. Στο πλαίσιο αυτό, ιδρύθηκαν διεθνείς οργανισμοί με αποστολή την προαγωγή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και του ελεύθερου εμπορίου, οι οποίοι μετεξελίχθηκαν όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η Παγκόσμια Τράπεζα και ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου.

Η περίοδος 1945-1971 χαρακτηρίστηκε στις περισσότερες ανεπτυγμένες «δυτικές» οικονομίες από ταχείς μέσους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης [Διάγραμμα 1]. Ωθηση για την οικονομική ανάκαμψη των αδύναμων ευρωπαϊκών οικονομιών δόθηκε από το αμερικανικό Σχέδιο Marshall, που αποτέλεσε πακέτο βοήθειας συνολικού ύψους περίπου 135 δισ. δολ. (σε σημερινές τιμές), προς χώρες οι οποίες θα εφάρμοζαν ένα κοινό συμφωνημένο πλαίσιο πολιτικών οικονομικής ανασυγκρότησης. Ενδεικτικά, στη Γαλλία, τη Γερμανία και την Ελλάδα ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του πραγματικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ άγγιξε το 5,8%, 6,6% και 7,5% αντί-

1940
30 ΟΚΤ.

Πολεμική φουρτούνα

«Αι ημετέροι δυνάμεις αμύνονται του πατρίου εδάφους» από την 28ην Οκτωβρίου. Η πρώτη σελίδα του Δελτίου δύο ημέρες αργότερα καταλαμβάνεται από την εμπορική κίνηση και την κίνηση των κλήρικ (συμφωνισμοί), πλην η σύσταση προς τα ελληνικά εμπορικά πλοία για τους πλόες μαρτυρεί την πολεμική αναταραχή, ενώ και οι κατάπλοι εκ του εξωτερικού είναι λιγοστοί.

1940
28 ΔΕΚ.

Ένωση Εισαγωγών φαρμάκων

Ιδρύεται μεταξύ των εισαγωγών φαρμακευτικών ειδών ολοκλήρου της χώρας Ένωση υπό την επωνυμία «Ένωση Εισαγωγών φαρμακευτικών τινών ειδών», με έδρα την Αθήνα και σκοπό την αποκλειστική εισαγωγή ορισμένων αναφερόμενων στην ιδρυτική πράξη φαρμάκων. Πρόεδρος της πενταμελούς Επιτροπής ο βενιζελικός Πέτρος Μπακάκος, του ιστορικού φαρμακείου.

Η ενεργειακή κρίση που ξέσπασε το 1973, με την απότομη αύξηση των διεθνών τιμών καυσίμων, επέφερε στασιμοληθωρισμό στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες.

στοιχα στην εν λόγω περίοδο. Η ανεργία και ο πληθωρισμός διατηρήθηκαν σε συστηματικά χαμηλά επίπεδα την ίδια περίοδο, με αποτέλεσμα να ενισχυθεί το διαθέσιμο εισόδημα και η ιδιωτική κατανάλωση των νοικοκυριών.

Κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες και πετρελαϊκές κρίσεις τη 10ετία του '70
Προς τα τέλη της δεκαετίας του '60 είχαν οξυνθεί διεθνείς μακροοικονομικές ανισορροπίες, θέτοντας σε κίνδυνο τον μηχανισμό σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods. Χώρες όπως η Γερμανία και η Ιαπωνία συσώρευαν πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών

συναλλαγών, ενώ χώρες όπως οι ΗΠΑ εμφάνιζαν συστηματικά έλλειμμα, με αποτέλεσμα να μειώνεται το απόθεμά τους σε χρυσό. Τον Αύγουστο του 1971 οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν την επιβολή δασμών στις εισαγωγές και αποφάσισαν να καταργήσουν τη μετατρέψιμότητα δολαρίου σε χρυσό, οδηγώντας de facto την οικονομία σε μια νέα περίοδο με κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Η ενεργειακή κρίση που ξέσπασε το 1973, με την απότομη αύξηση των διεθνών τιμών καυσίμων, επέφερε στασιμοληθωρισμό στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες, δηλαδή υψηλό ρυθμό πληθωρισμού σε συν-

δυασμό με υψηλή ανεργία και χαμηλούς ή και αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Οι προκλήσεις αντιμετώπισης του προβλήματος έδωσαν την ευκαιρία να δοκιμαστούν πολιτικές τόσο βασισμένες στην τόνωση της ζήτησης όσο και με στόχο την τόνωση της προσφοράς μέσα από την απελευθέρωση των αγορών. Σταδιακά, ο χρηματοπιστωτικός τομέας αποκτούσε αυξανόμενη σημασία στη νέα δομή της οικονομίας, μεταξύ άλλων μέσα από τον ρόλο του να διευκολύνει την ανακατανομή των πόρων σε νέους ανερχόμενους κλάδους.

1981-2022: Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση

Σε συνέχεια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, η Συνθήκη της Ρώμης το 1957, με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα μεταξύ έξι ευρωπαϊκών χωρών (Βέλγιο, Δυτική Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία), έθεσε τις βασικές αρχές της γνωστής σήμερα Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 μελών. Συγκεκριμένα, πρόταξε την ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, υπηρεσιών, καθώς και ροών εργαζομένων και κεφαλαίων, την εφαρμογή τελεωειακής ένωσης, τη στόχευση της σύγκλισης μεταξύ των μελών, καθώς και τη μεταγενέστερη προοπτική καθιέρωσης νομισματικής ένωσης. Ορόσημα για την περαιτέρω οικονομική ολοκλήρωση αποτέλεσαν η Νενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986, η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992 και η Συνθήκη της Λισαβόνας το 2007. Κομβικά έτη στα οποία πραγματοποιήθηκε διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν το 1973 (Ε.Ε.-9), το 1981 (Ε.Ε.-10) με την ένταξη της Ελλάδας, το 1986 (Ε.Ε.-12), το 1995 (Ε.Ε.-15), το 2004 (Ε.Ε.-25) και το 2007 (Ε.Ε.-27), το 2013 (Ε.Ε.-28), ενώ το 2021 (Ε.Ε.-27) αποχώρησε από την Ένωση το Ηνωμένο Βασίλειο. Ιδιαίτερης σημασίας ήταν η διεύρυνση του

Η διάσχιση των Συμμάχων χωρών στο Bretton Woods των ΗΠΑ το 1944 έθεσε τις βασικές αρχές της παγκόσμιας οικονομικής αρχιτεκτονικής που θα διατηρούνταν για σχεδόν τρεις δεκαετίες.

**1949
1 ΟΚΤ.**

Εκποίηση πλεονάζοντος συμμαχικού υλικού

Τον Αύγουστο του 1949 τερματίζεται ο Εμφύλιος. Ο ΟΔΙΣΥ εκποιεί πλεονάζον συμμαχικό υλικό από γραφική ύλη-χαρτικά μέχρι άρβυλα δερμάτινα δρχ. 40.000 κατά ζεύγος και τσίκλα δρχ. 500 κατά πακέτο των 5 τεμαχίων. Σε ειδικό πλαίσιο η ανακοίνωση για τα περίπου 3.000 μηχανήματα εκ γερμανικών επανορθώσεων, των οποίων την πώληση έχει αναλάβει ο ΟΔΙΣΥ.

**1949
3 ΟΚΤ.**

Παύση πληρωμών

Η δύναμη νόμου ισχύουσα από το 1932 αναστολή πληρωμής του κεφαλαίου των εις χρυσόν και εξωτερικόν συνάλλαγμα δημοσίων χρεών επεκτείνεται και επί παντός δανείου υφισταμένου κατά την έναρξιν εφαρμογής του νομοσχεδίου, ακόμη και επί των τόκων των πληρωτέων από της 1ης Απριλίου και εφεξής. Πρόκειται περί νομιμοποιήσεως μέτρων ληφθέντων υπό της ελληνικής κυβερνήσεως διαρκούσης της εχθρικής κατοχής, των οποίων η συνέχις επιβάλλεται.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση το 2008 προκλήθηκε με αφορμή τη χρεοκοπία μιας από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες παγκοσμίως.

► 2004, με την προσθήκη 10 κρατών, εκ των οποίων τα 8 προέρχονταν από το «ανατολικό» υπόδειγμα οικονομιών, το οποίο και αποφάσισαν να εγκαταλείψουν στα τέλη της δεκαετίας του '80 με αρχές του '90.

Το όραμα της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης έχει προχωρήσει ταχύτερα σε κάποιους τομείς και βραδύτερα σε άλλους. Κομβικός επιταχυντής θεωρήθηκε η ίδρυση της νομοματικής ένωσης με την καθιέρωση του κοινού νομίσματος το 1999. Σημαντική πρόοδος έχει καταγραφεί σε τομείς όπως η κοινή πολιτική ανταγωνισμού, ενώ σταδιακά ενισχύεται το πλαίσιο συντονισμού των δημοσιονομικών και μακροοικονομικών πολιτικών των μελών της Ένωσης.

Απομένουν σημαντικά βήματα προς περαιτέρω ενίσχυση του κοινού προϋπολογισμού της Ένωσης -μόλις περί το 2% του συνολικού ΑΕΠ το 2020- ευρύτερα προς μια δημοσιονομική, τραπεζική ενοποίηση, καθώς και ενοποίηση των αγορών κεφαλαίου. Η πορεία προς την Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν έχει υπάρξει γραμμική, ούτε χωρίς σκεπτικισμό, κατά καιρούς εντονότερο από επιμέρους μέλη ή κοινωνικές ομάδες εντός κρατών-μελών, γεγονός που επιβραδύνει την προοπτική περαιτέρω οικονομικής και πολιτικής ολοκλήρωσης.

Ενώ στην Ευρώπη γίνονται διεργασίες για εμβάθυνση των θεσμών και ταχύτερη ενοποίηση, οι διεθνείς οικονομικές ισορροπίες μεταξύ παραδοσιακά «ανεπτυγμένων» και «αναδυόμενων» οικονομιών έχουν αλλάξει σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες. Η ταχύτατη οικονομική μεγέθυνση σε παραδοσιακά «αναπτυσσόμενες» χώρες όπως η Κίνα και η Ινδία τις έχει πλέον αναγάγει σε κομβικούς συνδιαμορφωτές της διεθνούς αρχιτεκτονικής του χρηματοπιστωτικού συστήματος, των παγκόσμιων οικονομικών εξελίξεων και εμπορικών σχέσεων.

Ορόσημα για την οικονομική ολοκλήρωση αποτέλεσαν η Ενία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1986, η Συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, και η Συνθήκη της Λισαβόνας το 2007 (φωτογραφία).

Διεθνείς οικονομικές κρίσεις μετά το 1990

Η πορεία της παγκόσμιας οικονομίας τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες χαρακτηρίστηκε από σημαντικούς θετικούς κατά μέσο όρο ρυθμούς ανάπτυξης, αλλά και από οικονομικές κρίσεις. Μεταξύ αυτών, ξεχωρίζουν η κρίση του ευρωπαϊκού συστήματος ισοτιμιών το 1992, η κρίση στις ασιατικές χώρες στα τέλη της δεκαετίας του '90, η «φούσκα του διαδικτύου - dot.com» το 2001, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση το 2008, η κρίση χρέους στην Ευρώζωνη στις αρχές και τα μέσα της δεκαετίας του 2010, αλλά και η τρέχουσα κρίση πανδημίας από το 2020.

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση το 2008 προκλήθηκε με αφορμή τη χρεοκοπία μιας από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες παγκοσμίως, ωστόσο οι αιτίες της ήταν συνδεδεμένες με ευρύτερες αδυναμίες στην εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήμα-

τος και ανισορροπίες στο σύστημα χρηματοδότησης. Η υποτίμηση του ρίσκου που περιλάμβαναν σύνθετα προϊόντα τιτλοποίησης στα οποία επένδυναν μεγάλες διεθνείς τράπεζες, σε συνδυασμό με την υπερτίμηση αξιών στην αγορά ακινήτων, ειδικά στις ΗΠΑ, συνέθετε ένα εύθραυστο και ανισόρροπο σύστημα. Μια αφορμή ήταν αρκετή για να προκαλέσει μεγάλη οικονομική ύφεση, αλλά και μεγάλη πληγή στην εμπιστοσύνη των πολιτών στο σύστημα αυτό. Σε συνέχεια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, τέθηκαν σε εφαρμογή, με συγχρονισμένο τρόπο διεθνώς, πρωτοφανούς μεγέθους μέτρα τόσο δημοσιονομικής όσο και μη συμβατικής νομοματικής πολιτικής, προκειμένου να αμβλυθεί το μέγεθος της ύφεσης και να τονωθεί η ρευστότητα, τα οποία και σε σημαντικό βαθμό φάνηκαν αποτελεσματικά. Αντίστοιχα μεγάλης κλίμακας μέτρα πολιτικής εφαρμόστηκαν σε συνέχεια της κρίσης πανδημίας το 2020 και το 2021.

1949
5 ΟΚΤ.

Ζήτημα χρηματοδότησης των πλοίων άγονων γραμμών

Μετά την εκποίηση των κρατικών πλοίων, διά των οποίων εξυπηρετούνταν οι άγονες γραμμές, παρέστη ανάγκη εκμίσθωσης ορισμένων διά μειοδοτικού διαγωνισμού. Ο υπουργός των Οικονομικών κ. **Χέλμης** προβάλλει την αδυναμία του προϋπολογισμού να ικανοποιήσει το κομμάτι των 5 δισ. δρχ. Ο υπουργός Εμπορικής Ναυτιλίας κ. Μαρινάκης ανακοίνωσε ότι πλην Δωδεκανήσου, ουδεμιάς άλλης γραμμής πλοία διέκοψαν τα δρομολόγια.

1949
6 ΟΚΤ.

Μαχητική δημοσιογραφία

Οι καιροί απαιτούν εγρήγορα και η «Ν» συχνά με μαχητική αρθρογραφία στο πρωτοσέλιδο στηρίζει τα αιτήματα των παραγωγικών τάξεων, όπως το φθινόπωρο του 1949, όταν όλες οι χώρες ανακοίνωσαν εντός ελαχίστων ωρών τη στάση τους έναντι της υποτίμησης της στερλίνιας, ενώ η ελληνική κυβέρνηση συνέσπασε ψυχραιμία. Η οριστική αναγγελία των επικερχόμενων ειδών έγινε 15 ημέρες «από της υποτίμησης της δραχμής».

~ Ελληνική οικονομία: 1924-2022 ~

Μεσοπόλεμος και κρίση 1928-1929, πτώχευση 1932

Σημαντικότερο γεγονός της περιόδου του Μεσοπολέμου αποτελεί αναμφίβολα η Μικρασιατική Καταστροφή (1922), που είχε ως αποτέλεσμα την εισόδηση στη χώρα περίπου 1,22 εκατ. προσφύγων. Η αδήριτη ανάγκη αποκατάστασης και ενσωμάτωσης του νέου πληθυσμού επιβάρυνε την ήδη προβληματική λειτουργία της οικονομίας. Αναλυτικότερα, την περίοδο 1918-1927 οι δημόσιες δαπάνες για τη χρηματοδότηση των πολεμικών επιχειρήσεων ήταν πολύ υψηλές και συνδυάστηκαν με υψηλούς ρυθμούς αύξησης της προσφοράς χρήματος, χαμηλά φορολογικά έσοδα και απώλειες συναλλαγματικών διαθεσίμων. Εξάλλου, η φορολογική πολιτική χαρακτηρίστηκε από ασύμμετρη σχέση μεταξύ άμεσας και έμμεσας φορολογίας, με συνεχή μείωση της πρώτης και αύξηση της δεύτερης. Επιπλέον, το εμπορικό ισοζύγιο παρέμενε ελλειμματικό, ενώ η επιλογή των κυβερνήσεων να στηριχθούν στην άντληση εσόδων μέσω των πληθωριστικών πιέσεων. Αυτή την κατάσταση επιβάρυνε και η έντονη πολιτική αστάθεια της περιόδου.

Όσοι, παράλληλα με τη γιγαντιαία προσπάθεια αποκατάστασης των προσφύγων, το 1927 ξεκίνησε η εφαρμογή ενός προγράμματος δημοσιονομικής και νομοματικής εξυγίανσης. Κύρια χαρακτηριστικά του ήταν η υποτίμηση της δραχμής, η εφαρμογή αυστηρής δημοσιονομικής πολιτικής μέσω του δραστητικού περιορισμού των δημοσίων δαπανών -ειδικά των στρατιωτικών- και η ενίσχυση των εσόδων μέσω της αύξησης της φορολογίας, που είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση του πληθωρισμού και τον περιορισμό των συναλλα-

ματικών διακυμάνσεων. Παράλληλα, εισέρευσαν νέοι δανειακοί πόροι που κατευθύνθηκαν στην αποκατάσταση των προσφύγων (όπως για την κατασκευή οικημάτων, νοσοκομείων) και την εκτέλεση έργων υποδομής (εγγειοβελτιωτικά, οδοποιΐες, σιδηρόδρομοι, ύδρευση, σχολεία κ.λπ.), ενώ η άφιξη μεγάλου αριθμού προσφύγων -πολλοί από τους οποίους ήταν βιομηχανικοί εργάτες- συνέβαλε στην πώση των πραγματικών μισθών και στην αύξηση της παραγωγικότητας, όπου αμφότερες συνέβαλαν στη σημαντική ανάπτυξη της βιομηχανίας. Η εφαρμογή των ανωτέρω μέτρων είχε ως αποτέλεσμα την περίοδο 1926-1929 ο γενικός δείκτης οικονομικής δραστηριότητας (1928=100) να αυξάνεται με έναν μέσο ετήσιο ρυθμό 4,4%.

Οι συνέπειες από τη διεθνή κρίση του 1929

Όμως, η διεθνής οικονομική κρίση του 1929 είχε σημαντικές παρενέργειες στη χώρα, οι οποίες ενέσκησαν λίγο αργότερα. Με δεδομένο ότι η ελληνική οικονομία ήταν κατά βάση αγροτική -και με περιορισμένη βιομηχανική παραγωγή- και η διεθνής κρίση έπληξε το εισόδημα, επομένως και την παγκόσμια ζήτηση, αποτέλεσμα ήταν να συρρικνωθεί το παγκόσμιο εμπόριο και κατά συνέπεια οι εξαγωγές των ελληνικών γεωργικών προϊόντων (σταφίδα, καπνός, λάδι, ελιές), οι οποίες την αμέσως προηγούμενη περίοδο 1924-1928 αυξάνονταν με μέσο ετήσιο ρυθμό 19,3%. Παράλληλα, μειώθηκαν οι εισροές επενδυτικών και δανειακών κεφαλαίων, καθώς και των μεταναστευτικών εμβασμάτων. Όλοι αυτοί οι παράγοντες συνδυαστικά επεδείνωσαν το ήδη ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών. Σωρευτικά στα ανωτέρω επεδράσε και η εγκατάλειψη

από μέρος της Μεγάλης Βρετανίας του κανόνα χρυσού, με αποτέλεσμα η δραχμή να αντιμετωπίσει έντονες κερδοσκοπικές πιέσεις. Παρά τους περιοριστικούς ελέγχους που επέβαλε η κυβέρνηση και η -νεοσυσταθείσα (Μάιος 1928)- Τράπεζα της Ελλάδος στο συνάλλαγμα, σημειώθηκαν μεγάλες απώλειες συναλλαγματικών διαθεσίμων και επιδείνωση της κρίσης. Τον Απρίλιο του 1932 εγκαταλείφθηκε η σύνδεση της δραχμής με τον κανόνα του χρυσού και τον Μάιο του ίδιου έτους η Ελλάδα κήρυξε στάση πληρωμών για τέταρτη φορά στην ιστορία της. Έκτοτε και μέχρι το ξέσπασμα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η οικονομική πολιτική στράφηκε στον προστατευτισμό, στην αυτάρκεια παραγωγής και στην αξιοποίηση των πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας, με ενίσχυση του κρατικού παρεμβατισμού. Ταυτόχρονα, η πτώχευση του ελληνικού κράτους οδήγησε στην απελευθέρωση πόρων -που μέχρι τότε κατευθύνονταν στην εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους-, οι οποίοι χρηματοδότησαν τη μεγέθυνση της οικονομίας.

1941-1944: Κατοχή και υπερπληθωρισμός

Η περίοδος του πολέμου και της συνεπακόλουθης Κατοχής υπήρξε καταστρεπτική για τη χώρα. Ο πληθυσμός της μειώθηκε από τα 7,35 εκατ. της απογραφής του 1940 στα 6,81 εκατ. το 1944 λόγω των θανάτων από τις πολεμικές επιχειρήσεις, τον λιμό και τη βία των κατοχικών αρχών. Παράλληλα, σύμφωνα με την Έκθεση Δοξιάδη, τόσο η γεωργική παραγωγή όσο και το ζωικό κεφάλαιο συρρικνώθηκαν σημαντικά, ενώ καταστράφηκε το 56% του οδικού δικτύου και το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταφορικών μέσων.

Ελλάδα, 1918-1927: Η φορολογική πολιτική χαρακτηρίστηκε από ασύμμετρη σχέση μεταξύ άμεσας και έμμεσας φορολογίας, με συνεχή μείωση της πρώτης και αύξηση της δεύτερης.

1949 6 ΟΚΤ.

Ιαπωνικές ναυπηγήσεις με τις ευλογίες των ΗΠΑ

Ενθαρρύνονται «υπό των αμερικανικών αρχών κατοχής» οι ναυπηγήσεις στην Ιαπωνία. Οι Ιαπωνικοί οίκοι ελπίζουν ότι θα προσελκύσουν παραγγελίες ιδιαίτερως Βρετανών εφοπλιστών, στους οποίους προσφέρουν τιμές κατά πολύ κατώτερες των ναυπηγείων του Ηνωμένου Βασιλείου. Φαίνεται ότι η Ιαπωνία, ως και η Γερμανία, θέλει να επαναφέρει τον εμπορικό της στόλο στην προπολεμική του ισχύ.

1949 6 ΟΚΤ.

Πολλά ονόματα του εφοπλισμού

Από 300 κόρους μέχρι 4.000 κόρους ολική χωρητικότητα τα μεσοεναετικά φορτηγά μας χωράνε πολλά ονόματα της ναυτιλιακής κοινότητας: Αφρί Γουλανδρόν, Σιγάλα, Πολέμη, Φράγκου, Νορικού, Εμπειρικού...

Η νομισματική κυκλοφορία της δραχμής, από τον Οκτώβριο του 1939 έως τον Ιανουάριο του 1944, είχε αυξηθεί κατά 36.000%.

► Επιπλέον, ο στόλος των φορτηγών πλοίων μειώθηκε κατά 74% σε απόλυτους αριθμούς και κατά 73% σε όρους χωρητικότητας, ενώ οι κύριοι λιμένες της χώρας (Πειραιά, Θεσσαλονίκης) υπέστησαν σημαντικές ζημιές. Εξάλλου, οι κατοχικές δυνάμεις κατάσχεσαν τα αγροτικά προϊόντα και τα μεταλλεύματα (βωξίτης, χαλκός, χρώμιο), ενώ ένας μεγάλος αριθμός μεταποικιακών και κατασκευαστικών επιχειρήσεων δραστηριοποιούνταν για την ικανοποίηση των αναγκών των κατοχικών δυνάμεων. Ακόμη, ο αποκλεισμός από το διεθνές εμπόριο εμπόδιζε τη χώρα να εισαγάγει από το εξωτερικό τα ήδη διατροφής και λοιπά αγαθά που είχε ανάγκη. Σημαντικό πλήγμα υπέστη και το εθνικό νόμισμα. Αρχικά, η χώρα διαίρεθηκε σε τρεις ζώνες κατοχής (Βουλγαρική, Γερμανική, Ιταλική) και κάθε μία υιοθέτησε διαφορετικό νόμισμα, γεγονός που οδήγησε σε νομισματική αποδιοργάνωση και τροφοδότηση του πληθωρισμού. Έτσι, σύντομα υιοθετήθηκε η αναγκαστική κυκλοφορία της δραχμής (Ιούλιος 1941) προκειμένου να ελεγχθεί η νομισματική κυκλοφορία. Όμως, από τη μία πλευρά η υποχρέωση της Ελλάδας να καλύπτει τα σημαντικά έξοδα των στρατευμάτων κατοχής και από την άλλη η καταβολή ενός πολύ μεγάλου δανείου στη Γερμανία -υπό καθεστώς αποδιοργανωμένης οικονομίας- οδήγησαν τις κατοχικές κυβερνήσεις στη συνεχή έκδοση νέου χρήματος, προκειμένου να ανταποκριθούν σε αυτές τις απαιτήσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι η νομισματική κυκλοφορία της δραχμής από τον Οκτώβριο του 1939 έως τον Ιανουάριο του 1944 είχε αυξηθεί κατά 36.000%, με άμεση συνέπεια την εμφάνιση υπερπληθωρισμού. Ως αποτέλεσμα του τελευταίου, ενώ το 1940 η χρυσή λίρα κόστιζε 1.000 δραχμές, το 1944 είχε φτάσει το 1,5 δισ. δραχμές. Μοναδικό θετικό γεγονός της περιόδου αποτέλεσε η επιτυχής φυγάδευση του αποθέματος χρυσού

της χώρας στο εξωτερικό, όπου η διάσωση του συντέλεσε μεταπολεμικά στην ανασυγκρότηση του εθνικού νομίσματος.

1944-1953: Ανασυγκρότηση και Σχέδιο Marshall

Με την απελευθέρωση και την εγκατάσταση της κυβέρνησης Εθνικής Ενότητας στην Αθήνα, οι βασικές προτεραιότητες που τέθηκαν ήταν η εξασφάλιση τροφίμων και πρώτων υλών που ήταν απαραίτητα για την επιβίωση του πληθυσμού, αλλά και η αποκατάσταση της νομισματικής σταθερότητας. Ως προς το δεύτερο, με τον Νόμο 18 της 11/11/1944 εισήχθη η νέα δραχμή, που αντιστοιχούσε σε 50 δισ. παλαιές δραχμές και συνδέθηκε με τη στερλίνα (1 στερλίνα = 600 δραχμές). Ωστόσο, η αποδιάρθρωση της παραγωγικής βάσης λόγω των καταστροφών του πολέμου, ο έντονα ελλειμματικός προϋπολογισμός λόγω της κατάρρευσης των εσόδων, η πολύ περιορισμένη επιτυχία της προσπάθειας παγώματος μισθών και ημερομισθίων, αλλά και οι γενικότερες πολιτικές συνθήκες οδήγησαν σε αποτυχία την πρώτη προσπάθεια σταθεροποίησης του νομίσματος, αν και σε κάποιο βαθμό συγκρατήθηκε η πτώση της μέσω των αποθεμάτων χρυσού που κατάφερε να διατηρήσει η Τράπεζα της Ελλάδος κατά τη διάρκεια της Κατοχής. Την επόμενη προσπάθεια σταθεροποίησης ανέλαβε ο Κυριάκος Βαρβαρέσος, αντιπρόεδρος της κυβέρνησης Βούλγαρη και υπουργός Ανεφοδιασμού. Η πολιτική που εφάρμοσε είχε πέντε άξονες: τη φορολόγηση των πιο εύπορων τάξεων για την ενίσχυση των εσόδων, την αποτελεσματική διανομή της βοήθειας της UNRAA για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες του πληθυσμού, την εφαρμογή διατιμήσεων στα προϊόντα για την καταπολέμηση της ασχροκέρδειας, τη σταθεροποίηση των μισθών και των ημερομισθίων εντός των ορίων της οικονομίας και τη

συνετή χρήση των συναλλαγματικών αποθεμάτων, τα οποία θα κατευθύνονταν μόνο για είδη πρώτης ανάγκης. Ωστόσο, η έλλειψη κοινωνικής και κυρίως πολιτικής συνείδησης και η ανεπάρκεια της αποδιάρθρωμένης λόγω πολέμου δημόσιας διοίκησης να ανταποκριθεί στις υψηλές απαιτήσεις ενός τέτοιου εγχειρήματος, οδήγησαν και αυτό το πρόγραμμα σε αποτυχία.

Συμφωνίες για την ανασυγκρότηση της οικονομίας

Όμως, το 1946, μέσω της συμφωνίας Τσουδερού-Βενίν, η Ελλάδα έλαβε δάνειο 10 εκατ. λιρών, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για τη σταθεροποίηση της δραχμής, ενώ η βρετανική κυβέρνηση παρατήθηκε από την αξίωση επιστροφής δανείου 46 εκατ. λιρών που χορηγήθηκε στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση πολεμικών αναγκών. Σημαντικό μέρος της συμφωνίας αποτελούσε και η ίδρυση της Νομισματικής Επιτροπής, με αρμοδιότητα τον έλεγχο της νομισματικής πολιτικής. Το επόμενο, αλλά καθοριστικότερο βήμα στην ανασυγκρότηση της οικονομίας -μέσα σε συνθήκες εμφυλίου πολέμου- αποτέλεσε η υπογραφή από την Ελλάδα της συμφωνίας οικονομικής συνεργασίας 16 ευρωπαϊκών χωρών με τις ΗΠΑ, που προέβλεπε την εφαρμογή ενός τετραετούς προγράμματος οικονομικής βοήθειας (Σχέδιο Marshall), το οποίο θα ξεκινούσε την 1η/4/1948.

Το σχέδιο προέβλεπε για την Ελλάδα πόρους που θα κατευθύνονταν, μεταξύ άλλων, στην αποκατάσταση, αλλά και επέκταση του δικτύου οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών, την αποκατάσταση των τηλεπικοινωνιών, τη δημιουργία ενιαίου συστήματος παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας, την αποκατάσταση και δημιουργία έργων υποδομής (λιμάνια, γέφυρες κ.λπ.) και τη βελτίωση της υγείας του πληθυσμού (εξάλειψη ελονο-

1949
7 ΟΚΤ.

Βοήθεια μετ' επιτροπείας

«Είς ποίαν άλλην εκ των δεκαεξ χωρών που μετέχουν του Σχεδίου Μάρσαλ και ακόμη και της κατεχόμενης Γερμανίας συμπεριλαμβανομένης, εις ποίαν... υπάρχει Διοίκησης Εξωτερικού Εμπορίου ή έστω και παραπλήσιος οργανισμός; [...] διά να μην αναφέρωμεν την σχεδόν τυπικήν δράσιν της Αμερικανικής Αποστολής εις την πτμημένην Ιταλίαν...» Πολύ παλιά ιστορία η βοήθεια μετ' επιτροπείας.

1949
8 ΟΚΤ.

Η πρώτη Γ.Σ. της Ένωσης Εμπορικών Συλλόγων

Στο ΕΒΕΠ συνήλθαν εις πρώτην γενικήν συνέλευσιν τα μέλη της άρτι συσταθείσης Ένωσης Εμπορικών Συλλόγων. Προσωρινός πρόεδρος ο εκπρόσωπος του Εμπορικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης, Γρηγοριάδης, ο οποίος εκφράζει τη γνώμη ότι η Ένωση θα πρέπει να είναι το προοίμιον μιας Εννώσεως όλων των Εμπορικών Επιμελητηρίων.

Καθοριστικό βήμα στην ανασυγκρότηση της οικονομίας –μέσα σε συνθήκες εμφυλίου πολέμου– αποτέλεσε το Σχέδιο Marshall, το οποίο θα ξεκινούσε την 1η/4/1948.

σίας, δραστηκός περιορισμός φυματίωσης, τύφου κ.λπ.

1953: Η υποτίμηση του ελληνικού νομίσματος

Καθός το Σχέδιο Marshall έβανος προς ολοκλήρωση, αναδεικνυόταν όλο και περισσότερο η ανάγκη να σταθεροποιηθεί η οικονομία προκειμένου η χώρα να σταματήσει να στριζίζεται σε εξωτερική βοήθεια. Τη σταθεροποίηση της οικονομίας ανέλαβε να πραγματοποιήσει ο Γεώργιος Καρτάλης, υπουργός Συντονισμού της κυβέρνησης Πλαστήρα. Τα μέτρα που έλαβε αφορούσαν τη σημαντική

άνοδο της φορολογίας για την τόνωση των δημοσίων εσόδων και την εξίσου σημαντική μείωση των δαπανών του τακτικού προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού δημοσίων δαπανών. Ως αποτέλεσμα της συγκεκριμένης πολιτικής, τα δημόσια ελλείμματα περιορίστηκαν σημαντικά, με αποτέλεσμα τα εγχώρια έσοδα να καλύπτουν το 93% των δημοσίων δαπανών την περίοδο 1952-1953. Επιπλέον, το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο περιορίστηκε στα 157,7 εκατ. δολ. το 1953 από τα 301,5 εκατ. το 1948 (μείωση 47,7%), ενώ η Τράπεζα της Ελλάδος ακολούθησε περιοριστική πολιτική χρηματοδότησης, με εξαίρεση

τον αγροτικό τομέα. Σε συνέχεια αυτού του σταθεροποιητικού προγράμματος, η υποτίμηση της δραχμής κατά 50% (09/04/1953) και ο ορισμός της ισοτιμίας της στις 15.000 δραχμές ανά δολάριο εδράζονταν σε στέρεες οικονομικές βάσεις. Παράλληλα, αποφασίστηκε η σύνδεσή της με το σύστημα σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods, ενώ ταυτόχρονα ελήφθησαν μέτρα απελευθέρωσης του εισαγωγικού εμπορίου (κατάργηση ποσοτικών περιορισμών), περιορισμού ή κατάργησης μονοπωλίων, προσέλκυσης άμεσων ξένων επενδύσεων κ.ά. Η ανωτέρω προσπάθεια και η συνεπής εφαρμογή της πολιτικής νομισματικής σταθερότητας και ισοσκελισμένου προϋπολογισμού τα επόμενα έτη, συντέλεσαν στην «απογείωση» της ελληνικής οικονομίας την επόμενη εικοσαετία.

1953-1971: Σταθερές ισοτιμίες, ανάπτυξη, αστικοποίηση - τομεακός μετασχηματισμός

Η οικονομική πολιτική της συγκεκριμένης περιόδου βασιζόταν σε δύο αρχές, δηλαδή την ανάγκη να εξέλθει η χώρα από τη φτώχεια μέσω της ανάπτυξης της βιομηχανίας και τη διατήρηση της νομισματικής σταθερότητας. Με βάση τις δύο αυτές αρχές καταρτίστηκε και εφαρμόστηκε ένα συνεκτικό πλαίσιο οικονομικής πολιτικής, το οποίο λάμβανε υπόψη την ελληνική πολιτική και οικονομική πραγματικότητα, το διεθνές περιβάλλον που είχε διαμορφωθεί (Ψυχρός Πόλεμος) και τη συμφωνία του Bretton Woods. Οι κεντρικές κατευθύνσεις του συγκεκριμένου προγράμματος ήταν οι ακόλουθες:

Πρώτον, η διατήρηση της σταθερότητας της ισοτιμίας με το δολάριο σε συνδυασμό με την επίτευξη δημοσιονομικής πειθαρχίας μέσω πλεονασματικών ή στη χειρότερη περίπτωση ισοσκελισμένων προϋπολογισμών. Δεύτερον, η εξασφάλιση χρηματοδότησης της οικονομίας (κυρίως της βιομηχανίας, ► σελ. 66

Με τον Νόμο 18 της 11ης/11/1944 εισήχθη η νέα δραχμή, που αντιστοιχούσε σε 50 δισ. παλαιές δραχμές και συνδέθηκε με τη στερλίνα (1 στερλίνα = 600 δραχμές).

1949
14 ΟΚΤ.

550 δισ. δρχ. προς αποκατάσταση των πληγέντων του εμφυλίου

Ο Αμερικανός πρεσβευτής Γκράιντντ διευκρίνισε ότι για την αποκατάσταση των «συμμοριοληπτικών» διατίθενται από τας δραχμής της βοήθειας Μάρσαλ 550 δισ., τα οποία και έχουν καταμετρηθεί μεταξύ των διαφόρων υπουργείων με αρμοδιότητα την περιθαλψη και αποκατάσταση. Η κυβέρνηση ήτο απληροφόρητος περί των αμερικανικών προθέσεων.

1949
15 ΟΚΤ.

Διαχρονικοί οικονομικοί στόχοι

Αισιόδοξον κήρυγμα χαρακτηρίζει την ομιλία του υπουργού Εθνικής Οικονομίας Γ. Μαύρου στο Ελληνοαμερικανικό Επιμελητήριο η «Ν». Διαχρονικοί οι έξι στόχοι του οικονομικού προγράμματος: αύξηση της γεωργικής παραγωγής, ανάπτυξη της βιομηχανίας, χαμηλό κόστος, τόνωση των εξαγωγών, μείωση των εισαγωγών και προσέλκυση ξένων κεφαλαίων.

Η ΑΝΤΕΜΠΟΡΙΚΗ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΝΕΑΙ ΑΥΞ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΜΑΥΡΟΣ

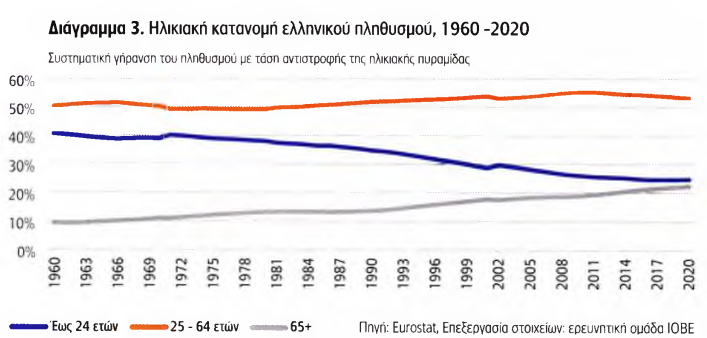
Ο πληθυσμός που κατοικούσε σε αστικές ή ημισιαστικές περιοχές από μόλις 17,3% το 1928 ανήλθε σταδιακά στο 30% το 1961 και στο 53,2% το 1971.

► του εξαγωγικού εμπορίου και της γεωργίας) από το τραπεζικό σύστημα, αλλά εντός των ορίων που καθόριζε η Νομισματική Επιτροπή.

Τρίτον, η ελεγχόμενη αύξηση του μισθολογικού κόστους που θα έπρεπε να ακολουθεί την αύξηση της παραγωγικότητας.

Τέταρτον, η ανάπτυξη των διεθνών εμπορικών δραστηριοτήτων της χώρας με βάση τους κανόνες της διεθνούς αγοράς, το οποίο συνεπαγόταν ότι η χώρα δεν θα χρησιμοποιούσε ποσοτικούς περιορισμούς στις συναλλαγές της.

Ως αποτέλεσμα της προσπάθειας εκβιομηχάνισης της χώρας, ενώ το 1953 η ελαφριά βιομηχανία παράγαγε το 62% του βιομηχανικού προϊόντος, το 1973 παράγαγε το 42% αυτού και η βαριά βιομηχανία το 45% του βιομηχανικού προϊόντος, ενώ το μερίδιο της βιομηχανίας στην Εγχώρια Προστιθέμενη Αξία ανήλθε από το 10,9% το 1960 στο 18,5% το 1973. Παράλληλα, το μερίδιο του πρωτογενούς τομέα την ίδια περίοδο υποχώρησε ήπια στο 15,7% από το 17,4%, ενώ του τριτογενούς τομέα στο 58,4% από το 64,1%. Η εκβιομηχάνιση βελτίωσε και την παραγωγικότητα της οικονομίας, αφού από το 3,7% ετησίως την περίοδο 1958-1963 ανήλθε στο 9% την περίοδο 1963-1973. Τέλος, ως αποτέλεσμα αυτής της οικονομικής πολιτικής, το ΔΕΠ τη χώρας την περίοδο 1953-1973 ανήλθε με μέσο ετήσιο ρυθμό 7,2%. Σχετικό με τον πιο πάνω μετασχηματισμό της οικονομίας ήταν και το φαινόμενο της έντονης αστικοποίησης της ελληνικής κοινωνίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι με βάση τις απογραφές πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ, ο πληθυσμός που κατοικούσε σε αστικές ή ημισιαστικές περιοχές από μόλις 17,3% το 1928 ανήλθε σταδιακά στο 30% το 1961 και στο 53,2% το 1971. Ο συνολικός ελληνικός πληθυσμός αυξήθηκε συστηματικά στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα (**Διάγραμ-**

μα 2), ενώ παράλληλα οξύνθηκε το φαινόμενο της σταδιακής αύξησης των μεγαλύτερων ηλικιών (**Διάγραμμα 3**).

1971-1980: Προκλήσεις μετά το Bretton Woods

Η διετία 1971-1972 ήταν η τελευταία περίοδος του «Πενταετούς Προγράμματος Οικονομικής Αναπτύξεως 1968-1972». Εξαιτίας αυτού, παρά τις πληθωριστικές πιέσεις διεθνώς, λόγω της κρίσης από την κατάρρευση του Bretton Woods, συνεχίστηκαν οι

ιδιαίτερα υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης (7,9% και 10,1%, **Διάγραμμα 4**). Όσο διήρκεσε η νομισματική κρίση, η ισοτιμία δραχμής/δολαρίου διατηρήθηκε στο επίπεδο που ίσχυε από το 1953 (30 δρχ./δολ.), με αποτέλεσμα το ελληνικό νόμισμα να είναι φθηνότερο από τα νομίσματα των χωρών της ΕΟΚ, γεγονός που συνέβαλε στον πληθωρισμό εγχωρίως. Ως προς τη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας, σημειώθηκε επιβράδυνση του ρυθμού ανέλιξης του εισοδήματος του αγροτικού τομέα και αύξηση της συμμετοχής της βιομηχανίας

**1951
2 ΜΑΪΟΥ**

Λιγνιτωρυχείο στο Αλιβέρι

Αρχίζουν οι εργασίες για το νέο λιγνιτωρυχείο Αλιβερίου, εκ του οποίου ως γνωστόν θα τροφοδοτείται με καύσιμα το ανεγειρόμενο εις την περιοχή θερμοληκτρικό εργοστάσιο. Όλες οι εργασίες για τη λειτουργία του λιγνιτωρυχείου ανατέθηκαν στο γερμανικό τεχνικό οίκο «Φίλιπ Χόλτμαν», αντιπρόσωποι του οποίου αρχίθησαν για τις υπογραφές με τη ΔΕΗ.

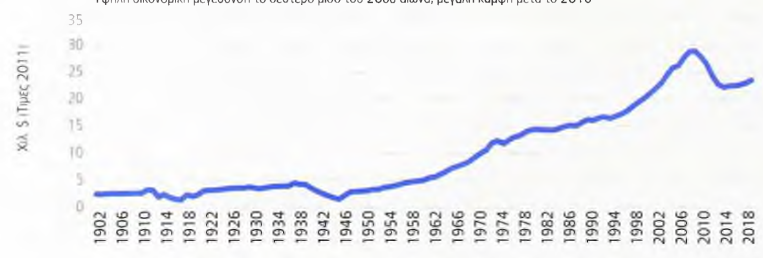
**1951
7 ΣΕΠΤ.**

Η νομική στήλη - θέματα εργατικού δικαίου

Τα θέματα του εργατικού δικαίου γίνονται απλά και κατανοητά μέσα από τη Νομική Στήλη που φιλοξενεί η «Ν» κάθε Παρασκευή. Πώς υπολογίζονται οι αποδοχές μισθωτού κατά τη διάρκεια της αδειας του; Παράρτεται η νομολογία.

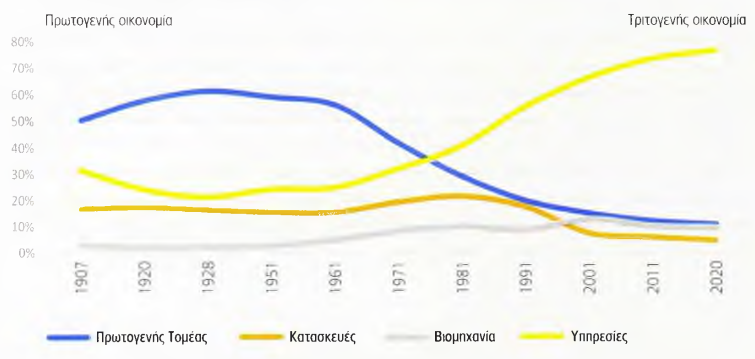
Διάγραμμα 4. Κατά κεφαλήν ΑΕΠ Ελλάδας από αρχές του 20ού αιώνα

Υψηλή οικονομική μεγέθυνση το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, μεγάλη κάμψη μετά το 2010

Πηγή: Maddison Project Data base, Επεξεργασία στοιχείων: ερευνητική ομάδα IOBE

Διάγραμμα 5. Κατανομή απασχόλησης σε βασικούς τομείς δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας τον 20ό και 21ο αιώνα

Πηγή: AMECO, για τα έτη 2001-2020, Α. Κακριδής, «Μια σύντομη ιστορία της ελληνικής εκβιομηχάνησης: ο δρόμος ο λιγότερο ταξιδεμένος», εκδόσεις Alpha Bank «200 Χρόνια Ελληνικής Οικονομίας: Μεταξύ Κράτους και Αγοράς», για τα έτη 1907 - 1991. Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα ανά δεκαετία. Επεξεργασία στοιχείων: ερευνητική ομάδα IOBE

στο εθνικό εισόδημα, με τον δεύτερο τομέα να υπερβαίνει από το 1971 και έκτοτε τον πρώτο σε συμβολή στο ΑΕΠ (**Διάγραμμα 5, Διάγραμμα 6**). Το 1973 σήμανε την έναρξη των επιπτώσεων από τις τιμές του πετρελαίου, οι οποίες θα συνεχίζονταν, με διακυμάνσεις, έως την αρχή της δεκαετίας του 1980. Ο δείκτης

τιμών καταναλωτή κατέγραψε εγχωρίως μέση άνοδο 15,5% (**Διάγραμμα 7**), η οποία ήταν από τις ισχυρότερες μεταξύ αντιπροσωπευτικών χωρών της Ευρώπης (Γαλλία, Ιταλία, Ην. Βασίλειο), αλλά και σε σύγκριση με τις ΗΠΑ και Ιαπωνία. Η ισχυρή ανοδική τάση στις τιμές σημειώθηκε παρότι τον Οκτώβριο

του 1973 αποφασίστηκε ύστερα από πολλές δεκαετίες σταθερής ισοτιμίας δραχμής και δολαρίου, η λήξη της σύνδεσής της με το αμερικάνικο νόμισμα και η ανατίμηση της δραχμής κατά 11,1%, γεγονός που περιόρισε, έστω πρόσκαιρα, το κόστος των ενεργειακών αγαθών. Η ανατίμηση του αμερικανικού νομίσματος στη συνέχεια επανέφερε την ισοτιμία στην περιοχή των 30 δρχ./δολ.

Την τριετία 1974-1976 η πορεία της ελληνικής οικονομίας επιβράδυνθηκε και από τις εγχώριες πολιτειακές εξελίξεις. Το εγχώριο προϊόν υποχώρησε σημαντικά υπό συνθήκες ισχυρής αβεβαιότητας το 1974 (-6,5%), όμως οι απώλειες σχεδόν αντισταθμίστηκαν στο αμέσως επόμενο έτος (+6,4%) και υπερκαλύφθηκαν το 1976 (+6,9%). Η ανάπτυξη στηρίχθηκε εν μέρει στην υψηλή πιστωτική επέκταση, η οποία όμως αφορούσε σε μεγάλο βαθμό τον δημόσιο τομέα και όχι παραγωγικούς σκοπούς, διατηρώντας τον σημαντικό ρόλο του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα. Προήλθε και από σημαντική άνοδο των κερδών, ιδίως σε ολιγοπωλιακούς κλάδους, υπό την επίδραση προστατευτικών μέτρων, γεγονός που τόνωνε τη ζήτησή τους. Οι επιπτώσεις της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης στις τιμές ήταν ισχυρότερες το 1974, με τον ρυθμό πληθωρισμού να εκτινάσσεται εγχωρίως στο 26,9% (**Διάγραμμα 7**). Αυτός παρέμεινε υψηλός την επόμενη διετία και εξαιτίας της υψηλής ζήτησης και της αύξησης των έμμεσων φόρων. Η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε σημαντικά το 1977, υπό την υποχώρηση του ρυθμού πιστωτικής επέκτασης. Ωστόσο, το 1978 σημειώθηκε σημαντική μεγέθυνση, με συμβολή και του εξωτερικού ισοζυγίου, από έντονη άνοδο των εξαγωγών και επιβράδυνση της διεύρυνσης των εισαγωγών (**Διάγραμμα 8**). Η αναπτυξιακή δυναμική εξασθένησε έντονα, αλλά δεν ανακόπηκε, στην επόμενη τριετία, από τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση. ▶

Τον Οκτώβριο του 1973 αποφασίστηκε η λήξη της σύνδεσής της δραχμής με το αμερικάνικο νόμισμα και η ανατίμησή της κατά 11,1%.

1952
2 ΙΑΝ.

Ποδαρικό στο 1952 με παραπομπή στο μεταφυσικό

«Δεν είναι της παρούσης η ανάλυση της ενεστώσης οικονομικής καταστάσεως. Εκείνο που ημπορεί να λεχθή είναι ότι καταρακλιόσαντες εξ αιτίας των διαχειρισθέντων τα κοινά μας από κακού εις χειρότερον εφθάσαμεν, εις το κείλος της αβύσσου. Ο Θεός σώζει την Ελλάδα...». Από τους σωτήρες της;

1952
15 ΙΑΝ.

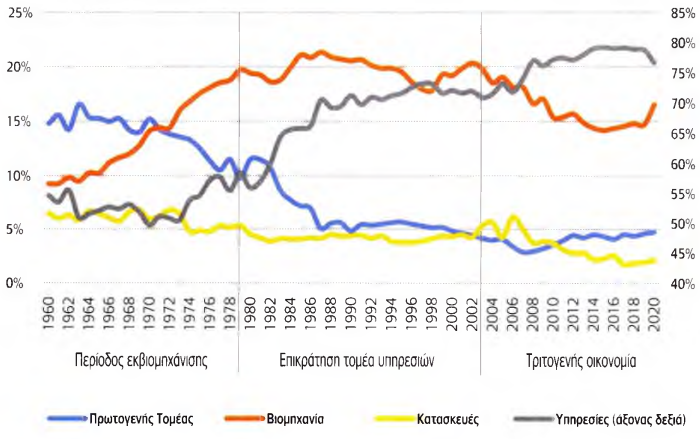
Η έκθεση Βαρβαρέσου διά την ανόρθωσιν

Σημείο αναφοράς για την ανόρθωση της οικονομίας αποτελεί η έκθεση Βαρβαρέσου, που επικεντρωνόταν στην ανάγκη νομισματικής σταθερότητας, αναδιοργάνωσης της «διοικητικής μηχανής» και μακροχρόνιας προσπάθειας, «ήτις προϋποθέτει κοινόν, όλων των πολιτικών κομμάτων, οικονομικό πρόγραμμα». Η έκθεση του διακεκριμένου οικονομολόγου «επεδόθη εις τους αρχηγούς της αντιπολιτεύσεως κ.κ. Παπάγον και Τσαλδάρην», καθώς «η Ελλάς πρέπει να καταβάλη προσπάθειαν ώστε να καθίσταται συν τω χρόνω ανεξάρτητος της ξένης βοήθειας».

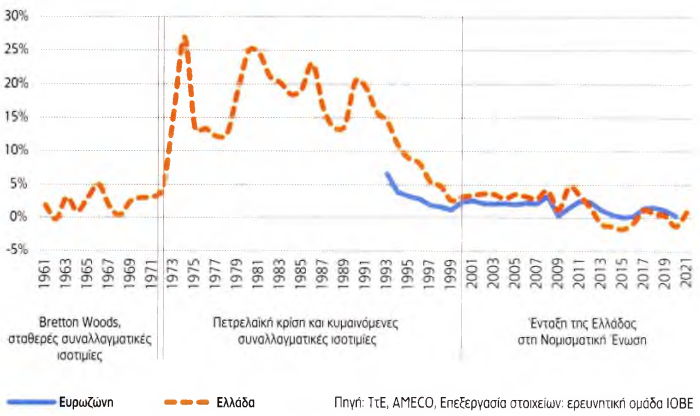
Την τριετία 1974-1976 η ανάπτυξη στην υψηλή πιστωτική επέκταση, η οποία όμως αφορούσε σε μεγάλο βαθμό τον δημόσιο τομέα και όχι παραγωγικούς σκοπούς.

Διάγραμμα 6. Κατανομή ΑΕΠ σε βασικούς τομείς δραστηριότητας της ελληνικής οικονομίας, 1960 - 2020

Πηγή: AMECO, Επεξεργασία στοιχείων: ερευνητική ομάδα ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 7. Ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού με βάση τον ΔΤΚ, 1960 - 2021

Πηγή: ΤΤΕ, AMECO, Επεξεργασία στοιχείων: ερευνητική ομάδα ΙΟΒΕ

► Μεταξύ του τέλους του 1978 και του τέλους του 1980, η τιμή του πετρελαίου σε δολάρια αυξήθηκε περίπου κατά 150%. Οι ιδιαίτερα υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού, στην περιοχή του 20% και υψηλότερα, άσκησαν έντονες πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα και την κατανάλωση των νοικοκυριών. Επιπλέον, οι περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ βρέθηκαν σε ύφεση, γεγονός που επηρέασε σημαντικά την ελληνική οικονομία μέσω των εξαγωγών. Ενώ η ελληνική οικονομία πέτυχε κατά μέσο όρο υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης στην περίοδο 1971-1980 (4,6%, **Διάγραμμα 4**), παρά τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις, εντούτοις αυτοί προήλθαν σε σημαντικό βαθμό από παράγοντες οι οποίοι δεν ήταν διατηρήσιμοι μακροπρόθεσμα, όπως οι υψηλές δημόσιες δαπάνες και ο εκτεταμένος τραπεζικός δανεισμός. Ταυτόχρονα, ολιγοπωλιακές-μονοπωλιακές συνθήκες σε ορισμένους κλάδους, και λόγω προστατευτικών μέτρων, δεν επέτρεπαν την επαρκή προσαρμογή κυρίως του αγροτικού τομέα και της βιομηχανίας στις συνθήκες της ΕΟΚ.

1981-2000: Ένταξη στην ΕΟΚ και οι προκλήσεις της προετοιμασίας για ΟΝΕ
 Η είσοδος στην ΕΟΚ αποτέλεσε κρίσιμη εξέλιξη για τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, όπως αποδείχθηκε από τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις στις δεκαετίες που ακολούθησαν (στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε., είσοδος στην ΟΝΕ κ.ά.). Ωστόσο, από τα πρώτα έτη της ένταξης, αυτή ανέδειξε τις διαρθρωτικές κακίες της ελληνικής οικονομίας. Το έλλειμμα στο εξωτερικό ισοζύγιο ενισχύθηκε σημαντικά από το 1982, τόσο η οποία κλιμακώθηκε έντονα από την αρχή της δεκαετίας του 1990 έως την αρχή της δεκαετίας του 2010. Η επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου, κυρίως από την εξέλιξη του ισοζυγίου

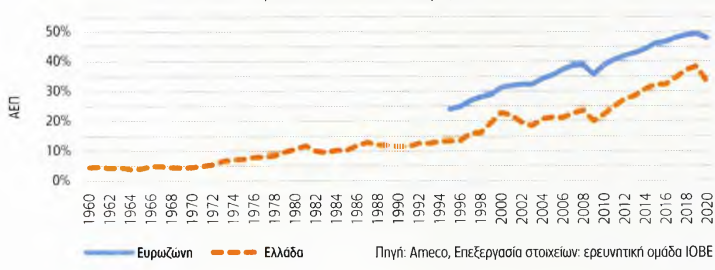
1953 5 ΦΕΒ.
Μήνυμα Παπάγου
 Άρθρο της «Ν», μετά το διάγγελμα Αϊζενχάουερ, ο οποίος ομιλεί περί ανάγκης μείωσης των φόρων, απλούστευσης του φορολογικού και ενίσχυσης της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, πλην οι Αμερικανοί απεσταλμένοι εφαρμόζουν στη χώρα μέτρα που καταδικάζουν την επιχειρηματικότητα και υπονομεύουν την ανάκαμψη. Η «Ν» υπενθυμίζει ότι συνέστησε στον στρατάρχη να απευθυνθεί στον Αμερικανό πρόεδρο.

1953 10 ΑΠΡ.
Υποτίμηση της δραχμής
 Ο Σ. Μαρκεζίνης ανήγγειλε χθες υποτίμηση της δραχμής έναντι του δολαρίου (1 δολ. = 30.000 δρχ. από 15.000) και κατάργηση των εισφορών επί των εισαγομένων ειδών, με τη σύμφωνον γνώμην του ΔΝΤ. «Τέλος εις τα συστήματα πριμοδοτήσεων και παθητικοτήτων» για την αντιμετώπιση του πληθωρισμού και των ελλειμμάτων.

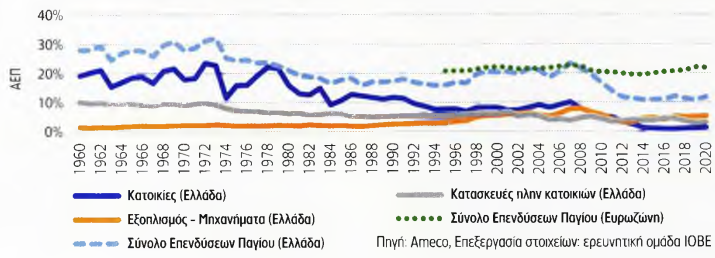
Διάγραμμα 8. Εξαγωγές προϊόντων και υπηρεσιών, 1960 - 2020

Σχετικά «κλειστή» η ελληνική οικονομία. Ακολουθεί την τάση στην Ευρωζώνη

Διάγραμμα 9. Σχηματισμός Παγίου Κεφαλαίου, 1960 - 2020

Διαχρονικά υψηλό επίπεδο επενδύσεων σε κατοικίες πριν από την κρίση χρέους, ιστέρηση παραγωγικών επενδύσεων έναντι της Ευρωζώνης, διεύρυνση του επενδυτικού «κενού» κατά την κρίση χρέους

αγροτικών προϊόντων σε ελλειμματικό, ήταν από τις βασικές αιτίες της ήπιας ύφεσης στη διετία 1982-1983 (μέσος ρυθμός -1,3%). Η υποχώρηση του ΑΕΠ έλαβε χώρα παρά την ισχυρή αύξηση των ονομαστικών μισθών, προκειμένου να καλυφθεί μεγάλο μέρος των επιπτώσεων του συνεχιζόμενου υψηλού πληθωρισμού στα πραγματικά εισοδήματα. Οι συστηματικές αυξήσεις στους μισθούς (π.χ. ΑΤΑ), σε συνδυασμό με την προτίμηση των νοικοκυριών σε εισαγόμενα καταναλωτικά προϊόντα, τα οποία ενσωμάτωναν τις αυξανό-

μενες διεθνείς τιμές, λόγω και των διαδοχικών υποτιμήσεων της δραχμής, διατήρησαν τον ρυθμό πληθωρισμού σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα μέχρι τα πρώτα έτη της δεκαετίας του 1990, πλήττοντας παράλληλα το εξωτερικό ισοζύγιο. Παρά τις δυσμενείς εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο και τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, δεν εφαρμόστηκαν συστηματικά διαρθρωτικές πολιτικές για την αντιμετώπισή τους (αποκρατικοποιήσεις, άρση περιορισμών εισόδου σε δραστηριότητες), με τις σχετικές προσπάθειες να είναι μόνο πρόσκαιρες και

όχι ολόπλευρες (π.χ. πρόγραμμα σταθεροποίησης 1985-1987).

Η υποχώρηση των επενδύσεων, ως ποσοστό του ΑΕΠ, αλλά και σε απόλυτο επίπεδο σε ορισμένα έτη (1981-1984, 1992-1994), ήταν άλλος ένας από τους βασικούς παράγοντες των διακυμάνσεων στο εγχώριο προϊόν μέχρι το 1994. Η εξασθένηση των επενδύσεων προήλθε κυρίως από την υποχώρηση αυτών σε κατοικίες, κατόπιν της ολοκλήρωσης του κύματος της αστικοποίησης. Ως αποτέλεσμα, η μέση αναλογία τους στο ΑΕΠ στη δεκαετία του 1980 διαμορφώθηκε στα 2/3 εκείνης στη δεκαετία του 1970 (12,3% από 18,8% του ΑΕΠ, **Διάγραμμα 9**), ενώ βρέθηκε κάτω από το ήμισυ αυτής στην επόμενη δεκαετία. Επώτερα, οι μικρές μεταβολές στη διάρθρωση των επενδύσεων, με τις παραγωγικές επενδύσεις να παραμένουν χαμηλές σχεδόν έως το τέλος της δεκαετίας του 1990 (π.χ. επενδύσεις σε μηχανήματα-εξοπλισμό στο 2,0%-3,5% του ΑΕΠ), δεν επέτρεψαν τη βελτίωση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας και επιδείνωσαν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της. Αυτές οι εξελίξεις αποτυπώνονται χαρακτηριστικά στη σημασία της Βιομηχανίας για την ελληνική οικονομία, η οποία στην τριετία 1996-1998 ήταν 3,1 μονάδες του ΑΕΠ χαμηλότερη από ό,τι το 1980 (18,1% από 21,2% του ΑΕΠ, **Διάγραμμα 6**), παρά τα διαδοχικά χρηματοδοτικά προγράμματα από την Ε.Ε. (ΜΟΠ, Α' και Β' ΚΠΣ). Λίγο πριν από το 2000, η επενδυτική δραστηριότητα αναθερμάνθηκε, καθώς υλοποιούνταν ταυτόχρονα σημαντικά μεγάλα δημόσια έργα (αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, μετρό Αττικής κ.ά.), αλλά και από τον ιδιωτικό τομέα, με πόρους από την ισχυρή άνθηση της χρηματιστηριακής αγοράς στην περίοδο 1997-1999.

Η διεύρυνση των δημοσίων δαπανών και η ενίσχυση του ρόλου του δημόσιου

Από τα πρώτα έτη της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ αναδείχθηκαν οι διαρθρωτικές καχεξίες της ελληνικής οικονομίας.

1953 5 ΜΑΪΟΥ

Τα προοριζόμενα δι' Ελλάδα τρόλλεϋ μπας

Μια αληθινή «πολυτελή καροσερί» για τα δεδομένα της εποχής, που έπαιξαν και στις ελληνικές ταινίες. Είς τον περιβόλον της έκθεσης αυτοκινήτου του Τορίνου υπάρχει εκτεθειμένος κι ένα από τα 40 τρόλλεϋ μπας που προορίζονται διά τας Αθήνας. Με σασσί Άλφρα Ρομέο φέρουν εις την διεθνή αγοράν το όνομα «τύπος Αθηνών».

1953 5 ΜΑΪΟΥ

Νέο εργοστάσιο Χαλυβδοφύλλων

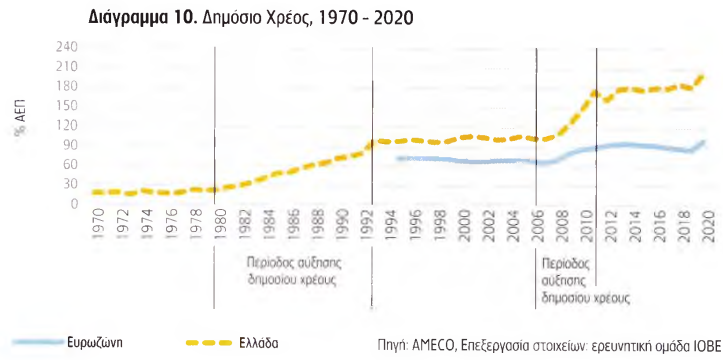
Σταθμός στη βιομηχανία το νέο εργοστάσιο της Ανωνύμου Εταιρείας Χαλυβδοφύλλων και Λευκοσιδήρου Ελλάδος, το οποίο εγκαινίασε ο πρωθυπουργός Αλεξ. Παπάγος. «Εκείνο διά το οποίον είμαι εξαιρετικά ευτυχής είναι ότι θα απαρροφηθή σημαντικός αριθμός ανέργων». Ο στρατάρχης στη σύντομη ομιλία του -τεσσάρων προτάσεων- επιμένει στην κοινωνική πολιτική και στο αμέριστο ενδιαφέρον της κυβέρνησης για τους εργάτες και αγρότες.

Η υποχώρηση των επενδύσεων ήταν ένας από τους βασικούς παράγοντες των διακυμάνσεων στο εγχώριο προϊόν μέχρι το 1994.

► τομέα στην οικονομική δραστηριότητα περιόρισαν τις επιδράσεις του επιδεινούμενου εξωτερικού ισοζυγίου, των χαμηλότερων επενδύσεων και των πληθωριστικών πιέσεων στο διαθέσιμο εισόδημα στο ΑΕΠ. Όμως, στρίχθηκαν σε υψηλό δανεισμό από το εξωτερικό, επιδεινώνοντας έντονα το δημόσιο χρέος. Παρά τους υψηλούς ρυθμούς πληθωρισμού, που επιταχύνουν το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, η αναλογία του δημόσιου χρέους προς αυτό σχεδόν τετραπλασιάστηκε μεταξύ 1981-1993, από το 27% στο 100,3% του ΑΕΠ (**Διάγραμμα 10**). Η προσπάθεια σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας, όπως και άλλων ευρωπαϊκών, στους στόχους της ΟΝΕ οδήγησε σε συστηματικό περιορισμό του ελλείμματος και επιβράδυνση του πληθωρισμού από το 1995. Παρά την ονομαστική σύγκλιση, η ελληνική οικονομία πλυσίαζε στην ΟΝΕ με παραμένοντες πολλές από τις διαρθρωτικές αδυναμίες της, κάτι που αποτυπώνεται στην υποτίμηση της δραχμής έναντι του ECU τον Μάρτιο του 1998 (ένταξη στο ΜΣΙ) και κατά την οριστικοποίηση της ισοτιμίας της έναντι του ευρώ (Ιανουάριος 2000).

2001-2009: Οι σημαντικές ευκαιρίες από την ένταξη στην ΟΝΕ και η αξιοποίησή τους
 Η είσοδος της Ελλάδας στον Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών τον Μάρτιο του 1998 άμβλυσε σημαντικά την αβεβαιότητα σχετικά με την ένταξη της στην ΟΝΕ. Ακολούθως, περιορίστηκαν οι πιέσεις στην ισοτιμία της δραχμής και άρχισε η σημαντική υποχώρηση των επιτοκίων, για τον δημόσιο αλλά και τον ιδιωτικό τομέα. Μεταξύ Μαρτίου 1998 - Ιανουαρίου 2001, όταν η Ελλάδα εισήλθε στην ΟΝΕ, το επιτόκιο του μακροπρόθεσμου δανεισμού για επιχειρήσεις μειώθηκε κατά 7,7 ποσοστιαίες μονάδες, υποχωρώντας κάτω από το 10%. Αυτές οι πολιτικοοικονομικές εξελίξεις συνέβαλαν στη σημαντική κλιμά-

κωση των επενδύσεων, που ήταν ένας εκ των βασικών παραγόντων της ταχύρρυθμης ανάπτυξης στην περίοδο 2001-2007 (μ.ό. 4,0%, **Διάγραμμα 9**). Στην περίοδο 1998-2009, ο σχηματισμός παγίου κεφαλαίου βρισκόταν σταθερά στην περιοχή του 20% του ΑΕΠ, περίπου 4 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερα από ό,τι την προηγούμενη ενδεκαετία. Σε αντίθεση με το παρελθόν (προ ΕΟΚ), αυτό το επίπεδο παγίων επενδύσεων προήλθε κυρίως από αύξηση εκείνων με παραγωγική στόχευση, σε εξοπλισμό-μηχανήματα, βελτιώνοντας την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Οι επενδύσεις σε κατοικίες εξασθένησαν ήπα, ενώ η ώθηση από τα μεγάλα δημόσια έργα, λόγω και της προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, υποχώρησε αρκετά κατόπιν αυτών.
 Στην πλευρά του δημόσιου τομέα, η υποχώρηση των επιτοκίων περιόρισε το κόστος αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στόχου ελλείμματος για την ΟΝΕ. Ταυτόχρονα, περιόρισε το κόστος του νέου δανεισμού, διευκολύνοντας την αύξηση των δημοσίων επενδύσεων, αλλά και της δημόσιας κατανάλωσης.

Ενώ οι επενδυτικές δαπάνες του Δημοσίου ανήλθαν ελαφρώς στην περίοδο 2001-2009, κατά μέσο όρο κατά 0,3% του ΑΕΠ, και οι πληρωμές τόκων περιορίστηκαν (-1,9 π.μ. του ΑΕΠ), το συνολικό δημοσιοοικονομικό ισοζύγιο επιδεινώθηκε κατά μέσο όρο κατά 3,9 π.μ. του ΑΕΠ. Συνεπώς, οι δημόσιες δαπάνες εκτός επενδύσεων και πληρωμών τόκων ήταν 5,5 π.μ. του ΑΕΠ υψηλότερες στην περίοδο 2001-2009 έναντι του 2000. Αυτές οι εξελίξεις είχαν αρνητικό αντίκτυπο και στο δημόσιο χρέος, το οποίο διευρύνθηκε στο ίδιο χρονικό διάστημα κατά 21,8 π.μ. του ΑΕΠ (**Διάγραμμα 10**). Οι δημοσιοοικονομικές ανισορροπίες είχαν ως αποτέλεσμα να ενεργοποιηθεί δύο φορές η Διαδικασία Υπερβολικού Ελλείμματος, τον Ιούλιο του 2004 και τον Απρίλιο του 2009. Η προσπάθεια εξογίανσης των δημοσίων οικονομικών στην πρώτη περίπτωση είχε προσωρινά, μη διατηρήσιμα αποτελέσματα, καθώς στρίχθηκε σε σημαντικό βαθμό στη συμπίεση των δαπανών για επενδύσεις και λιγότερο των τρεχουσών δαπανών. Ακολούθως, το 2007, πριν από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, το συνολικό δημοσιοοικονομικό έλλειμμα βρισκόταν στο 6,7% του ΑΕΠ.

**1953
6 ΜΑΪΟΥ**

«Ας μη χαθεί η ευκαιρία» για τις εξαγωγές

Μετά την υποτίμηση της δραχμής, απραξία, αναστολή συναλλαγών και καταπονημένοι οι άνθρωποι της αγοράς. Οι συζητήσεις στη Γενεύη για το θέμα των εξαγωγών δημιουργούν «μιαν προσοπτικίν αισιόδοξον», αρκεί να μη χαθεί η ευκαιρία με τις χώρες του Ανατολικού Συνασπισμού, που αποτελούσαν προπολεμικώς σημαντικότερες αγορές για τα προϊόντα μας.

**1955
7 ΦΕΒ.**

Η σημασία της διαφήμισης

Εμπορική επικοινωνία και αξιοποίηση της «θεάς με τα εκατόν στόματα». Η συζήτηση έχει ανοίξει για τη διαφήμιση και η «Ν» φιλοξενεί σειρά άρθρων, όπως το καθηγητή της Ανωτάτης Σχολής Βιομηχανικών Σπουδών, Ι.Α. Χρυσόχου για τις ψυχολογικές (η συμβολή της μνήμης, πώς διεγείρεται το ενδιαφέρον, κ.ά.) και τεχνικές βάσεις της. Η πιο ενδιαφέρουσα από τις τρεις καταχωρήσεις στο άρθρο, «Η κυρία που οδηγεί». Αγοράζει ένα καινούργιο λάδι για το αυτοκίνητό της, κάνει οικονομία στη βενζίνη και τα πόδια της με νάιλον κάλτσες ντύνει...

ΕΥΡΩΚΙΝΗΣΗ

Η ώθηση από τα μεγάλα δημόσια έργα, λόγω και της προετοιμασίας των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, υποχώρησε αρκετά κατόπιν αυτών.

Η ελληνική οικονομία δεν κατάφερε να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της και να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα της ενιαίας αγοράς και του ευρώ.

Η ισχυρή ανάπτυξη στα έτη μετά την είσοδο στην ΟΝΕ έως το 2007, προήλθε και από τη σημαντική αύξηση των εισοδημάτων των νοικοκυριών και την πιστωτική επέκταση προς αυτά. Η πρώτη εξέλιξη αποτυπώνεται στην άνοδο του μοναδιαίου κόστους εργασίας, η οποία την περίοδο 2001-2007 έφτασε σωρευτικά το 8,3%, όταν σε αντιπροσωπευτικές χώρες του πυρήνα και της περιφέρειας της Ευρωζώνης (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία), αυτό είτε υποχώρησε ήπια, είτε αυξήθηκε λιγότερο. Αυτή η τάση ανέσχεσε τα οφέλη για την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα από τη διεύρυνση των παραγωγικών επενδύσεων. Σχετικά με

τον δανεισμό των νοικοκυριών από το τραπεζικό σύστημα, σχεδόν τετραπλασιάστηκε μεταξύ 2001-2007, από το -χαμηλό- 10,4% στο 41,0% του ΑΕΠ. Η ραγδαία πιστωτική επέκταση αποτυπώθηκε αργότερα, στη διάρκεια των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής, στην απότομη αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων. Συνολικά, η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, για καταναλωτικούς και επενδυτικούς σκοπούς, σε συνδυασμό με τις τάσεις στην παραγωγικότητα της εργασίας, είχαν ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας.

Συνοψίζοντας, η ελληνική οικονομία αξιοποίησε μόνο σε μικρό βαθμό και όχι

με συστηματικό τρόπο τις ευκαιρίες και τις δυνατότητες από την ένταξη της στην ΟΝΕ. Οι καλύτεροι όροι χρηματοδότησης ευνόησαν την πραγματοποίηση περισσότερων παραγωγικών επενδύσεων, όμως ενίσχυσαν κυρίως τις μη παραγωγικές δημόσιες δαπάνες, καθώς και τον δανεισμό των νοικοκυριών. Παράλληλα, η υψηλή ρευστότητα παραγκώνισε την ανάγκη πραγματοποίησης των διαρθρωτικών αλλαγών τις οποίες χρειαζόταν η χώρα στον δημόσιο τομέα και τη λειτουργία των αγορών. Έτσι, η ελληνική οικονομία δεν κατάφερε να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά της και να αξιοποιήσει τα πλεονεκτήματα της ενιαίας αγοράς και του κοινού νομίσματος. ▶

1955
6 ΑΥΓ.

Καθιερώνεται ενιαία φορολογία

Βάσει του νομοσχεδίου, που ισχύει αναδρομικά από 1ης Ιουλίου 1955, θα φορολογηθούν τα εισοδήματα τα κτηθέντα υπό των φυσικών προσώπων εντός της περιόδου από 1/7/1954 έως και 30/6/1955.

Ο ΥΠΟΙΚ Λάμπρος Ευταξίας

1955
8 ΣΕΠΤ.

Σεπτεμβριανά

Διαμαρτυρίες και στο ΝΑΤΟ για τις τουρκικές επιθέσεις εναντίον Ελλήνων στην Κωνσταντινούπολη και τη Σμύρνη. «Κατά τις εκ Κωνσταντινούπολεως τελευταίας πληροφορίας, μετά τας ταραχάς της προχθεσινής νυκτός το κέντρον της πόλεως παρουσιάζει εικόνα πλήρους ερημώσεως». Για τους νεκρούς, τους τραυματίες, τις λεηλασίες, τους βανδαλισμούς και τις βεβηλώσεις, η τουρκική κυβέρνηση κατηγορεί τους κομμουνιστάς ως υποκινητάς...

Η κρίση του 2008, μεταξύ άλλων, άλλαξε τον τρόπο αξιολόγησης του ρίσκου των κρατικών χροογράφων.

► Επιπλέον, βρέθηκε στην εκδύλωση της παγκόσμιας χροατοπιστωτικής κρίσης, με σημαντικές ανισοροπίες στο δημοσιοομικό και το εξωτερικό ισοζύγιό της.

2010-2018: Η κρίση χρέους και τα προγράμματα προσαρμογής
 Όπως προαναφέρθηκε, οι πραγματικές αιτίες της παγκόσμιας χροατοπιστωτικής κρίσης του 2008 οφείλονται σε αδυναμίες στην εποπτεία του χροατοπιστωτικού συστήματος, οι οποίες σχετίζονταν κυρίως με την υποτίμηση του ρίσκου σύνθετων προϊόντων τιλοποίησης, σε συνδυασμό με την υπερτίμηση αξιών στην αγορά ακινήτων, κυρίως στις ΗΠΑ. Ωστόσο, η κρίση δεν επέφερε ριζικές αλλαγές μόνο σε αυτά τα θέματα, αφού, μεταξύ άλλων, άλλαξε ο τρόπος αξιολόγησης του ρίσκου των κρατικών χροογράφων. Αυτή η εξέλιξη επηράσισε και χώρες με υψηλή πιστοληπτική αξιολόγηση, οι οποίες είχαν μεγάλο δημόσιο χρέος και υψηλό δημοσιοομικό έλλειμμα στα πρόσφατα έτη, όπως η Ελλάδα. Τα επιτόκια των ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου ανέχρονταν με ταχύ ρυθμό από το τρίτο τρίμηνο του 2009. Προκειμένου να σταματήσει και να αντιστραφεί αυτή η τάση, λήφθηκαν στο πρώτο τρίμηνο του 2010 διαδοχικές δέσμες δημοσιοομικών μέτρων. Στην αρχή του Απριλίου, η Ε.Ε. προχώρησε στη θέσπιση χροατοδοτικού μηχανισμού για χώρες με δυσχέρειες πρόσβασης στις αγορές κεφαλαίων. Λίγες εβδομάδες αργότερα, η ελληνική κυβέρνηση υπέβαλε αίτημα σνάνησης δανείου στην Ε.Ε., το ΔΝΤ και την ΕΚΤ, ύψους 110 δισ. ευρώ. Στις 5 Μαΐου του 2010 εγκρίθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο το πρώτο Μνημόνιο Οικονομικής και Χροατοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ) με τους πιστωτές, το οποίο περιλάμβανε δημοσιοομικά μέτρα και μεταρρυθμίσεις, καθώς και στόχους για τη μείωση του δημοσιοομικού ελλείμματος.

Στις 5 Μαΐου του 2010 εγκρίθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο το πρώτο Μνημόνιο Οικονομικής και Χροατοπιστωτικής Πολιτικής (ΜΟΧΠ).

Τον Ιούλιο του 2011 ξεκίνησε στην Ευρωζώνη η συζήτηση για ένα πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων του Ελληνικού Δημοσίου τα οποία διακρατούσε ο ιδιωτικός τομέας. Τον Φεβρουάριο του 2012 εγκρίθηκε το δεύτερο ΜΟΧΠ, για νέο δάνειο από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ ύψους 130 δισ. ευρώ, καθώς και τους αδιάθετους πόρους του πρώτου προγράμματος (34,5 δισ. ευρώ). Στη συνέχεια, ξεκίνησε η εφαρμογή του προγράμματος επαναγοράς ομολόγων (PSI+), η οποία ολοκληρώθηκε με συμμετοχή του 96,9% των επιλέξιμων δανειστών, με ομολογα ύψους 199,2 δισ. ευρώ, από το «κούρεμα» των οποίων προέκυψε μείωση του ονομαστικού επιπέδου (face value) του δημόσιου χρέους κατά 107 δισ. ευρώ. Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους πραγματοποιήθηκε πρόγραμμα επαναγοράς ομολόγων, στο πλαίσιο του οποίου ανταλλάχθηκαν τίτλοι 31,9 δισ. ευρώ που διακρατούσαν οι ελληνικές τράπεζες. Κατόπιν αυτών των ενεργειών

σχετικά με το δημόσιο χρέος, πραγματοποιήθηκε ανακεφαλαίωση των τραπεζών, αλλά και κινήσεις αναδιάρθρωσης του τραπεζικού τομέα (εξαγορές-συγχωνεύσεις), εξαιτίας των επιπτώσεων της τραπεζικής αργίας και του bail-in στην Κύπρο τον Μάρτιο του 2013. Τον Δεκέμβριο του 2014 η διαδικασία της τελευταίας αξιολόγησης του δεύτερου Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής διακόπηκε από την προκήρυξη πρόωρων εκλογών. Η νέα κυβέρνηση ζήτησε τον Φεβρουάριο του 2015 παράταση της τελευταίας αξιολόγησης έως το τέλος Ιουνίου. Στις 26 Ιουνίου ανακοινώθηκε η διεξαγωγή δημοψηφίσματος στις 5 Ιουλίου, σχετικά με τους προτεινόμενους όρους από τους δανειστές για μια τρίτη δανειακή σύμβαση, και την 29η Ιουνίου επιβλήθηκαν τραπεζικά αργία και περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων. Κατόπιν του δημοψηφίσματος συνεχίστηκαν οι διαπραγματεύσεις με τις χώρες της Ευρωζώνης για ένα τρίτο Πρόγραμμα Οικονομικής Προ-

1955
5 ΟΚΤ.

Η «Ν» εγκαινιάζει κύκλους ιδεών

Η στενότητα απαιτεί εφευρετικότητα. Η «Ν» εγκαινιάζει συζητήσεις με την ηγεσία των παραγωγικών τάξεων, οικονομολόγους, εκπροσώπους των τραπεζών και κυβερνητικών για την ανεύρεση της ορθής οδού, καθώς η οικονομία κινδυνεύει να οπισθοδρομήσει, με τα περιοριστικά μέτρα. Η ζήτηση περιορίζεται αλλά οι τιμές δεν υποχωρούν, διότι η κατανάλωση έχει περιοριστεί σε επίπεδα κάτω των οποίων υπάρχει υποσιτισμός.

1955
6 ΟΚΤ.

Αναλαμβάνει ο Καραμανλής μετά τον θάνατο Παπάγου

Ο «αρχιστράτηγος δύο πολέμων», ένα από τα «ενδοξότερα τέκνα» της Ελλάδος, ο πρωθυπουργός Αλέξανδρος Παπάγος, κηδεύεται «αύριον την πρωϊάν», στον μέχρι χθες υπουργό Συγκοινωνιών Κων. Καραμανλή αναθέτει ο βασιλιάς Παύλος την πρωθυπουργία, ενώ ασφικτιά η ελληνική οικονομία από ακρηματία, βαρύτατους τόκους και μαύρης αγοράς χρέμα.

Διάγραμμα 11. Ποσοστό ανεργίας, 1960 - 2020

σαρμής, οι οποίες κατέληξαν σε συμφωνία στις 12 Ιουλίου, για δάνειο από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας έως 86 δισ. ευρώ. Στις 20 Ιουλίου έληξε η τραπεζική αργία και στις 14 Αυγούστου 2015 κυρώθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο το τρίτο ΜΟΧΠ. Τον Ιούλιο του 2018 ολοκληρώθηκε η τελευταία αξιολόγηση του τρίτου προγράμματος. Η Ελλάδα δεσμεύτηκε για τη συνέχιση υλοποίησης μεταρρυθμίσεων μέχρι το 2022, η πρόδος στις οποίες θα ελεγχόταν τακτικά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, υπό το Πλαίσιο Ενισχυμένης Εποπτείας. Με την τελευταία δόση του δανείου, το ελληνικό κράτος συγκέντρωσε ένα ταμειακό πλεόνασμα ασφαλείας ύψους περίπου 24 δισ. ευρώ. Η Ελλάδα εξήλθε από το τελευταίο πρόγραμμα στις 21 Αυγούστου 2018. Οι τελευταίοι περιορισμοί στην κίνηση κεφαλαίων άρθηκαν τον Σεπτέμβριο του 2019.

Στην περίοδο των τριών Προγραμμάτων Οικονομικής Προσαρμογής 2010-2018, το Ελληνικό Δημόσιο έλαβε συνολικά χρηματοδοτική στήριξη ύψους 265,3 δισ. ευρώ [75,5 δισ. ευρώ (α' πρόγραμμα) + 142,9 δισ. ευρώ (β' πρόγραμμα) + 46,9 δισ. ευρώ (γ' πρόγραμμα-

μα)]. Οι δεσμές δημοσιονομικών παρεμβάσεων, η αυξημένη αβεβαιότητα σε μεγάλο μέρος της διάρκειας των προγραμμάτων, εξαιτίας και των γεγονότων στο τέλος του 2014 και στο αρχικό επτάμηνο του 2015, καθώς και ορισμένες μεταρρυθμίσεις, οδήγησαν σε απώλειες σε όρους ΑΕΠ κατά 21,8%. Το ποσοστό ανεργίας ήταν στο τέλος του τρίτου προγράμματος 6,3 ποσοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο από ό,τι κατά την έναρξη του πρώτου (Διάγραμμα 11). Βρέθηκε όμως έως 15,8 μονάδες υψηλότερα (δ' τρίμ. 2013 - α' τρίμ. 2014: 27,8%) και υποχώρησε κυρίως εξαιτίας των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας, αφού το ΑΕΠ δεν αυξήθηκε σημαντικά έκτοτε. Σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση των ανισορροπιών στο δημοσιονομικό και το εξωτερικό ισοζύγιο, που αποτελούσε βασικό στόχο των προγραμμάτων, τα αποτελέσματα ήταν ιδιαίτερα σημαντικά. Ενώ το 2009 το πρωτογενές έλλειμμα έφτανε το 9,4% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο ισοζύγιο τρεχοσύνων συναλλαγών το 12,3% του ΑΕΠ, το 2018 το πρωτογενές ισοζύγιο ήταν αρκετά πλεονασματικό (4,2% του ΑΕΠ) και το έλλειμμα στο εξωτερικό

ισοζύγιο είχε περιοριστεί στο 2,9% του ΑΕΠ. Ως προς τις διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες εκκρεμούσαν επί δεκαετίες στην ελληνική οικονομία, σημειώθηκε πρόοδος σε πολλά πεδία, ωστόσο συνολικά θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη, δεδομένων των δυνατοτήτων σε συνθήκες προγραμμάτων προσαρμογής. Οι περισσότερες διαρθρωτικές αλλαγές πραγματοποιήθηκαν στο πρώτο πρόγραμμα και αφορούσαν την αγορά εργασίας, κλάδους και επαγγέλματα με περιορισμούς στον ανταγωνισμό, καθώς και τη λειτουργία και το μέγεθος του δημοσίου τομέα. Οι μεταρρυθμίσεις στα επόμενα προγράμματα εστίασαν πρωτίστως στο συνταξιοδοτικό σύστημα και την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Η κρίση πανδημίας Covid-19 και οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Στην περίοδο 2017-2019 η ελληνική οικονομία παρουσίασε συνεχή, ήπια ανάκαμψη, με μέσο ρυθμό 1,5%. Το 2020 αναμενόταν πως θα είναι έτος εκκίνησης μιας ταχύτερης ανάκαμψης για τη χώρα (Προϋπολογισμός 2020: 2,8%, European Economic Forecast, φθινόπωρο 2019: 2,3%). Η πανδημία Covid-19 άλλαξε άρδην τα δεδομένα και τις προοπτικές για την παγκόσμια οικονομία, όπως και για την ελληνική. Στην Ελλάδα και διεθνώς, λήφθηκαν από τον Μάρτιο του 2020 διαδοχικές δεσμές μέτρων προστασίας της δημόσιας υγείας. Προκειμένου να μετριαστούν οι οικονομικές επιπτώσεις τους, σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά, υλοποιήθηκαν ταυτόχρονα παρεμβάσεις πολιτικής για τη στήριξή τους, σε εθνικό επίπεδο και από διεθνείς οργανισμούς (π.χ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή). Η πλειονότητα των περιοριστικών μέτρων άρθηκε στην περίοδο Ιουνίου-Οκτωβρίου του 2020. Παρά τη μεγάλη έκταση των παρεμβάσεων (18,2 δισ. ευρώ), σημειώθηκε ισχυρή ύφεση στην Ελλάδα πρόπερι (-9,0%), υψηλότερη από

Τον Φεβρουάριο του 2012 εγκρίθηκε το 2ο ΜΟΧΠ, για νέο δάνειο από την Ευρωζώνη και το ΔΝΤ, ενώ στις 14 Αυγούστου 2015 κυρώθηκε από το ελληνικό Κοινοβούλιο το τρίτο ΜΟΧΠ.

ΤΟ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ
Υπό **Ι. Κ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΔΟΥ**

Προβλήμα είναι ό,τι είναι... (επιτομή άρθρου)

Το κεντρικόν πρόβλημα

Πενιχρά η αποδοσία των από έτους περιοριστικών μέτρων. Το πιστωτικό πρόβλημα παραμένει ούτως ένα από τα κεντρικά προβλήματα της οικονομίας, τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση Καραμανλή, που «ωρκίσθη χθες την μεσημβρίαν», με υπουργό Συντονισμού τον Δ. Χέλμη και Οικονομικών τον Χρ. Θηβαίο.

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ ΑΠΕΦΑΣΙΣΕ ΑΝΕΓΕΡΣΙΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑΝ

Ο ην Ούόλαγτον Έλλην πρεσβετής κ. Γ. Μείας ἀπέστειλε πρὸς τὸ ἔπαρχον Έξωτερικῶν τὸ κείμενον τη λογιώματι:

«Μετὰ βελίας προσοπτικῆς ἰκανότητος ἀναγγέλλω ἵν' ἔσθ' ἡ μὴ ἀνεκάνωσι σήμερον ὁ κ. Πόρτερ, ὡμίης γεωγραφίων καὶ Ξενοδοχείου «AMBASSADEUR» ἀπετάσσον ὁριστικῶς, κατὰ προχθεσθὴν ἀνεθέρισαν ἰν Νέϋ Τόρρον, κατόπιν ἀποτελέσματος, ἰελογόν, προταροσθὴ ἐπέλεσαν σκεδίον ἀνεγέρσεως μεγάλου Ξενοδοχείου ἰν Ἀθήνασι. Μόλις νέα Κυβέρνησις εἴναι εἰς τὴν ἰσχυροσθὴν σχετικῆς ἀμεωνίας, ἐνεταλέμεχον ἀντιπρόσθετον ὀμίλον ἔλ-

Ανέγερσις μεγάλου Ξενοδοχείου

Μεταπολεμική ανάπτυξη και τουριστική αγορά πολυτελείας. Αμερικανικός όμιλος απεφάσισε ανέγερση μεγάλου ξενοδοχείου εις την πρωτεύουσα. Αφορά εις την ίδρυση πολυτελείας Ξενοδοχείου 450 κλινών κατά το υπόδειγμα των Ξενοδοχείων Χίλτον σε σχέδια Κ. Δοξιάδη και θα στοικίσει 6 εκατ. δολ., το ήμισυ θα καταβληθῆι υπό των Αμερικανών κεφαλαίουχων, το δε ἔτερον υπό μορφήν δανείου εκ μέρους του ΟΧΟΑ. Άγνωστο τι ἀπέγινε, πάντως, δύο χρόνια μετά ἀρχισε η ανέγερση του «Χίλτον».

Στην περίοδο των τριών Προγραμμάτων Οικονομικής Προσαρμογής 2010-2018, το Ελληνικό Δημόσιο έλαβε συνολική χρηματοδοτική στήριξη ύψους 265,3 δισ. ευρώ.

► τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (-6,8%). Η ισχυρότερη υποχώρηση του ΑΕΠ εγχωρίως οφείλεται κυρίως στη μεγαλύτερη βαρύτητα για την ελληνική οικονομία από ό,τι για την Ευρωζώνη κλάδων στους οποίους επιβλήθηκαν περιορισμοί στη λειτουργία (Τουρισμός, Λιανικό Εμπόριο, Ψυχαγωγία-Διασκέδαση). Τα ισχυρά περιοριστικά μέτρα παρέμειναν σε ισχύ έως τον Μάρτιο του 2021. Η πρόοδος στον εμβολιασμό έναντι του SARS-CoV-2, καθώς και τα περισσότερα μέσα ανίχνευσης του κορονοϊού (self tests, rapid tests), αποτέλεσαν τη βασική αιτία της σταδιακής άρσης των μέτρων από τον Απρίλιο του 2021, νωρίτερα από ό,τι το 2020. Παρόμοιες εξελίξεις σημειώθηκαν διεθνώς, αναθερμαίνοντας σημαντικά το παγκόσμιο εμπόριο, αλλά και τις διεθνείς επιβατικές μεταφορές, γεγονός που έδωσε ώθηση στον τουρισμό. Σε συνδυασμό με τη συνέχιση εκτεταμένων παρεμβάσεων στήριξης, η ελληνική, αλλά και ευρύτερα η παγκόσμια οικονομία, παρουσίασαν έντονη ανάκαμψη στο δεύτερο τρίμηνο του 2021. Η ισχυρή ανοδική δυναμική συνεχίστηκε το τρίτο τρίμηνο στην Ελλάδα, χάρη κυρίως στην έντονη ανάκαμψη της τουριστικής κίνησης. Συνολικά στην περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου του 2021, το ΑΕΠ εγχωρίως αυξήθηκε κατά 8,9% σε σχέση με την ίδια περίοδο πρόπερι, σαφώς ταχύτερα από ό,τι στην Ευρωζώνη (5,4%). Παρά την επιδείνωση των επιδημιολογικών δεδομένων στο τέταρτο τρίμηνο, κυρίως των κρουσμάτων, δεν επανήλθαν εκτεταμένα μέτρα προστασίας της δημόσιας υγείας. Ειδικά τον Δεκέμβριο εξαπλώθηκε μια νέα, πιο μεταδοτική μετάλλαξη του κορονοϊού (Ομικρον). Από την άλλη πλευρά, αυτή χαρακτηρίζεται προς το παρόν από ηπιότερα συμπτώματα, γεγονός που επιτρέπει την επιβολή περισσότερο στοχευμένων περιορισμών σε κλάδους και δραστηριότητες. Αντίστοιχα

μικρότερος θα είναι ο οικονομικός αντίκτυπός τους, τόσο στο τέλος του 2021, όσο και κατά το 2022. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες μακροοικονομικές εκτιμήσεις, η ελληνική οικονομία ανέκαμψε το 2021 με ρυθμό στην περιοχή του 8,5% (Ευρωπαϊκή Επιτροπή) έως 9,5% (IOBE). Αναμένεται συνέχιση της ανάκαμψης με σημαντικό ρυθμό φέτος, στην περιοχή του 4,5%-5,0% (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, IOBE). Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για την οικονομία της Ελλάδας μπορούν να είναι αρκετά θετικές, εφόσον αξιοποιηθούν έγκαιρα και σε μεγάλο βαθμό οι αντιδράσεις της οικονομικής πολιτικής στην πανδημία. Σύμφωνα με ένα φιλόδοξο σχέδιο μεταρρυθμίσεων, το Σχέδιο Ανάπτυξης (2020) της ελληνικής οικονομίας εκτιμά ως εφικτό, υπό προϋποθέσεις, έναν στόχο ετήσιας αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ κατά 3,5% για την επόμενη δεκαετία, κατά μέσο όρο. Προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία της δημοσιονομικής πολιτικής και η βιωσιμότητα του υψηλού δημοσίου χρέους κρίνεται σκόπιμη η στοχοθεσία συστηματικών, αλλά και σχετικά ήπιων, πρωτογενών δημοσιονομικών πλεονασμάτων. Παράλληλα, είναι σημαντικό να αξιοποιηθούν ευκαιρίες για αλλαγή στη σύνθεση δημοσίων εσόδων και δαπανών, ώστε να ενισχυθούν οι αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας. Πανευρωπαϊκά, η πλέον σημαντική πρωτοβουλία είναι ο χρηματοδοτικός μηχανισμός NextGenerationEU (εγχωρίως Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης), με προϋπολογισμό 806,9 δισ. ευρώ. Σε συνδυασμό με το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027, προϋπολογισμού 1.211 δισ. ευρώ, για την τακτική χρηματοδότηση των επενδύσεων από την Ε.Ε., συγκροτούν το Σχέδιο Ανάκαμψης για την Ευρώπη. Συνολικά η Ελλάδα προβλέπεται να ωφεληθεί από το ETA στην περίοδο 2021-

2026 με 33,71 δισ. ευρώ, εκ των οποίων 20,98 δισ. ευρώ θα αφορούν επιχορηγήσεις και 12,73 δισ. ευρώ δάνεια. Ως προς τη χρηματοδότηση από το ΠΔΠ 2021-2027, η Ελλάδα προβλέπεται να λάβει, εκτός των ενισχύσεων για τον αγροτικό τομέα (14,97 δισ. ευρώ), επιχορηγήσεις ύψους 25,4 δισ. ευρώ. Οι πόροι από την Ε.Ε., σε συνδυασμό με τους πόρους του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025 (10 δισ. ευρώ) διαμορφώνουν ένα ιδιαίτερα σημαντικό σύνολο χρηματοδοτικών δυνατοτήτων. Η έγκαιρη και αποτελεσματική αξιοποίησή τους μπορεί να συμβάλει καθοριστικά σε σταθερή και βιώσιμη ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας μεσοπρόθεσμα, με ουσιαστική βελτίωση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας της και αναπλήρωση των απωλειών προηγούμενων δεκαετιών.

1957
27 ΜΑΡΤΙ

Κατοκικές απαιτήσεις: οραματισμοί και ρεαλισμός

«Από την μέχρι σήμερα ιστορία των κατοκικών απαιτήσεων, δεν επεισημεν ότι υπηρετούμεν το θέμα εάν επειδειζώμεν υπομονήν και καρτερίαν. Διά τούτο θα επιμένωμεν να ζητώμεν εκδήλωσιν αμέσου αναζητήσεως ενδειγμένης λύσεως».

1957
28 ΜΑΡΤΙ

Συνθήκη της Ρώμης

Τι έκανε η Ελλάδα στις 25 Μαρτίου του 1957; Γιόρταζε την επέτειο της εθνεγερσίας, η προφανής απάντηση, ενώ στη Ρώμη «υπεγράφη η συμφωνία των εξ Ευρωπαϊκών κρατών περί συστάσεως κοινής ευρωπαϊκής αγοράς, η οποία εφεξής ονομάζεται "Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα". Ταυτόχρονα υπεγράφη και η συμφωνία διά μίαν συνεργασίαν εις την ειρηνικην χρησιμοποίησιν της ατομικής ενέργειας και την σύστασιν αναλόγου οργανώσεως, της "Ευρατόμ"».

Η πανδημία Covid-19 άλλαξε άρδην τα δεδομένα και τις προοπτικές για την παγκόσμια οικονομία, όπως και για την ελληνική.

Οι μεσοπρόθεσμες προοπτικές για την οικονομία της Ελλάδας μπορούν να είναι αρκετά θετικές, εφόσον αξιοποιηθούν έγκαιρα και σε μεγάλο βαθμό οι αντιδράσεις της οικονομικής πολιτικής στην πανδημία.

Βιβλιογραφία

—Bolt, J. and J. L. Van Zanden (2020), «Maddison style estimates of the evolution of the world economy: A new 2020 update», Maddison-Project Working Paper WP-15
 —Bolt, J. Inklaar, R., De Jong, H. and J. L. van Zanden (2018), «Rebasing 'Maddison': new income comparisons and the shape of long-run economic development», Maddison-Project Working Paper WP-10
 —Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2022), «European Economic Forecast, winter 2022», Institutional Paper 169, Φεβρουάριος 2022
 —Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), «European Economic Forecast, autumn 2019», Institutional Paper 115, Νοέμβριος 2019
 —Δερπλής Γ.Β. (2016), «Επτά πόλεμοι. Τέσσερις εμφύλιοι. Επτά πτωχεύσεις: 1821-2016», Εκδόσεις Πόλις, τέταρτη έκδοση
 —Δοξιάδης Κ. (1946), «Αι θυσίαι της Ελλάδος στο Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο», Αθήνα, Υφυπουργείο Ανοικοδομήσεως
 —IOBE (2022), «Η Ελληνική Οικονομία 4/21», Ιανουάριος 2022
 —Κωστής Κ. (2019), «Ο πλούτος της Ελλάδας: Η ελληνική οικονομία από τους βαλκανικούς πολέμους μέχρι σήμερα», Εκδόσεις Πατάκη, πρώτη έκδοση
 —Μαυρογορδάτος Γ.Θ. (2017), «Μετά το 1922: Η παράταση του διχασμού», Εκδόσεις Πατάκη, δεύτερη έκδοση
 —Πισσαρίδης Χ., Βαγιανός Δ., Βέττας Ν., Μεγρή, Κ. (2020), Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία: Τελική έκθεση.
 —Τράπεζα της Ελλάδος (2009), «Η κρίση του 1929. Η ελληνική οικονομία και οι εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος για τα έτη 1928-1940», Νοέμβριος 2009
 —Υπουργείο Οικονομικών (2019), «Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού», Νοέμβριος 2019
 —Ψαλιδόπουλος Μ. (2019), «Τα δάνεια της Ελλάδας: 200 χρόνια ανάπτυξης και κρίσεων», Εκδόσεις Παπαδόπουλος, πρώτη έκδοση
 —Ψαλιδόπουλος Μ. (2014), «Ιστορία της Τράπεζας της Ελλάδος 1928-2008», Εκδόσεις ΚΙΠΕΤ της ΤτΕ

1959
16 ΔΕΚ

Ο Αϊζενχάουερ στην Αθήνα

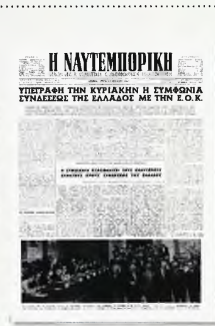
Εποχή Ψυχρού Πολέμου. Ο Ντουάιτ Αϊζενχάουερ ήταν ο πρώτος Αμερικανός πρόεδρος που επισκέπτεται την Ελλάδα. Η υποδοχή ήταν κάτι παραπάνω από θερμή. «Όλοι αι τάξεις της αθηναϊκής κοινωνίας και όλα τα κόμματα, εις μίαν σπάνιαν εξαρσιν ομοφωνίας και εθνικής ενότητος μετάσχουν ενεργώς και με ενθουσιασμόν». «Οι εμπορικοί Σύλλογοι καθώρισαν γενικών σημασιοτολισμόν των καταστημάτων και κλείσιμον αυτών κατά την υποδοχήν, ήτοι το απόγευμα μέχρι τας 5.30, ίνα δυνθούν οι έμποροι και το προσωπικόν όπως προσέλθουν εις αυτήν».

1961
11 ΙΟΥΛ

Συμφωνία σύνδεσης με ΕΟΚ

Υπεγράφη στην αίθουσα των τροπαίων στα παλαιά ανάκτορα στις 9 Ιουλίου 1961 η συμφωνία σύνδεσης της Ελλάδος με την ΕΟΚ, η πρώτη την οποία συνάπτει η Κοινότητα μετά τρίτης χώρας και αποτελεί «εκδήλωσιν ανοικτής και ελευθεράς εξωτερικής πολιτικής». Μήνυμα Καραμανλή διά την επέκτασιν της ευημερίας.

1961
11 ΙΟΥΛ.

Φεστιβάλ Αθηνών 1961, Κάλλας - Μήδεια

Παγκόσμιας εμβέλειας καλλιτεχνικό γεγονός οι δύο παραστάσεις της «Μήδειας» του Κερουμπίνι, με τη Μαρία Κάλλας στον ομώνυμο ρόλο, στις 6 και 13 Αυγούστου 1961 στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου.

Στην πρεμιέρα 17.000 θεατές αποθεώνουν την ντίβα. Μεταξύ αυτών ο πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Καραμανλής.

1963
18 ΜΑΪΟΥ

Οι ελληνικές προσδοκίες από τη Γαλλία

«Η Ελλάς δικαιούται να προσδοκά από τον μέγαν ηγέτην της μεγάλης και ευτυχούσης Γαλλίας ουσιαστικὴν αρωγήν και συμπαράστασιν τόσοσιν διὰ την αμυντικὴν προπαρασκευαίην ὅσον και διὰ την οικονομικὴν της ἀνάπτυξιν», καταλήγει το άρθρο γνώμης της «Ν» με αφορμὴν την ἐπίσκεψιν Ντε Γκωλ, ο οποίος «θα ἔχη σήμερον ἀπ' εὐθείας ἐπαφὴν με τους ἐκπροσώπους των παραγωγικῶν τάξεων της χώρας».

<https://globalcompact.gr/>

1965
7 ΙΑΝ.

Η ύδρευση των Αθηνών

Ένα «σαλόνι» για την ύδρευση των Αθηνών. Το 1964 διενεμήθησαν εις την πρωτεύουσαν υπέρ τα 90 εκατ. κυβικά μέτρα ύδατος, το συνολικό μήκος του δικτύου υπερέβη τα 2,940 χιλ., αι παροχετεύσεις ανήλθον εις 387.000. 538 δωρεάν παροχαί εις τας Αθήνας και 80 εις τον Πειραιά διά το πότισμα των κοινόχρηστων κήπων.

1965
19 ΙΑΝ.

Αναπάντητα αιτήματα

Ο ΥΠΟΙΚ Κ. Μητσστάκης αναλύει τη φορολογική πολιτική σε εκπροσώπους των παραγωγικών τάξεων στο ΕΒΕΑ. Αν και τονίζει την ανάγκη «να παύση ο πολίτης ν' αντιμετωπίζει το κράτος ως εχθρόν ως επίσης και αντιθέτως και το κράτος ν' αντιμετωπίζει τον πολίτην με εχθρικήν και συχνά άδικον διάθεσιν», αναπάντητα παρέμειναν βασικά αιτήματα των οργανώσεων.